

AKO VIDIA MLADÍ BUDÚCNOSŤ EURÓPY: SLOVENSKÝ POHĽAD

Správa z konzultácií v rámci
Konferencie o budúcnosti Európy

Katarína Čavojská,
Zlatica Pecháčová
25.1.2022

Obsah

Úvod	1
Metodológia	2
Zhrnutie	3
Hlavné závery	4
Výsledky konzultácií	8
Imidž EÚ	9
Benefity a obmedzenia z členstva SR v EÚ	17
Politické usporiadanie EÚ v budúcnosti (Európska demokracia)	23
EÚ a mladí ľudia	27
Čo ešte vieme o účastníkoch konzultácií?	32
Konzultačné otázky	36
Facilitátori zapojení do konzultácií RmS	39
O autorkách	40

Úvod

Konzultácie o budúcnosti Európy¹ predstavujú sériu debát a diskusií, ktoré vedú občania z celej Európy. Ich cieľom je získať podnety a nápady od občanov, ktoré môžu pomôcť formovať budúcu podobu Európskej únie. V princípe ide teda o diskusiu o tom, čím by sa EÚ mala zaoberať a ako by mala fungovať. Výzva zapojiť sa do týchto debát bola smerovaná nielen inštitúciám, akcent bol kladený aj na účasť občianskej spoločnosti a spomedzi občanov osobitne mladým ľuďom.

Rada mládeže Slovenska (RmS) sa od roku 2016 systematicky venuje konzultáciám s mladými ľuďmi o podobe európskych politík v rámci Európskeho dialógu s mládežou² predtým známeho pod názvom Štruktúrovaný dialóg. Na túto pozitívnu skúsenosť sme sa rozhodli nadviazať aj v Konzultáciách o budúcnosti Európy. Konzultácie o budúcnosti Európy sme vnímali ako príležitosť na reflexiu vzťahu mladých Slovákov k Európskej únii. Tematicky sme sa zamerali predovšetkým na demokratickú Európu, ale aj vzťah mladých ľudí voči EÚ, ako aj hodnotenie benefitov a obmedzení, ktoré vyplývajú z členstva Slovenska v EU.

Napriek pomerne zložitým podmienkam v dôsledku pandémie COVID 19 sa do našich konzultácií, ktoré prebiehali od novembra do decembra 2021, zapojili takmer dve stovky mladých ľudí naprieč celou SR. Sme im veľmi vďační za ochotu zdieľať s nami otvorene svoje názory a návrhy, ako Európu urobiť lepším miestom pre všetkých. V nasledujúcom texte Vám prinášame analýzu výstupov z konzultácií, ktoré vypracovávali facilitátori z každej uskutočnenej konzultácie.

Prajeme Vám príjemné čítanie!

Katarína Čavojská

V Bratislave, dňa 25.1.2022.

Projekt bol realizovaný vďaka finančnej podpore *Konrad Adenauer Stiftung*.

¹ Bližšie informácie: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/conference-future-europe_sk

² Bližšie informácie: <https://eudialogsmladezou.sk/eu-dialog-s-mladezou/>

Metodológia

Konzultácie predstavujú kategóriu participatívnych metód a hoci sú niektorými autormi považované za symbolickú participáciu³, postupne si nachádzajú svoje miesto spolu celým konceptom participatívnej tvorby verejných politík aj na Slovensku. V projekte Konzultácií o budúcnosti Európy sme konzultácie realizovali prostredníctvom fokusových skupín, v ktorých diskutovalo približne 10 – 12 osôb. Väčšina konzultácií prebiehala online. Konzultácie viedli vyškolení facilitátori RmS. Vo veľkej miere išlo o mladých ľudí resp. o ľudí, ktorí pracujú s mladými ľuďmi, čo vytvorilo výnimočný priestor aj pre uplatnenie rovesníckeho prístupu v tomto procese. Jeden facilitátor mohol zorganizovať aj viacero takýchto stretnutí. Vzhľadom na epidemiologickú situáciu sme odporúčali online stretnutia, pričom väčšina facilitátorov túto možnosť využila.

Celkovo sa uskutočnilo 14 online konzultácií a 1 offline konzultácia. Moderátori mohli využiť aj tzv. hybridné stretnutia, ktoré sú kombináciou offline aktivity a online nástrojov, čo umožňuje širšie zapojenie účastníkov do diskusií. Celkovo sa do konzultácií zapojilo 168 mladých z rôzneho prostredia a s rôznym zázemím. Konzultácie prebiehali od novembra 2020 do decembra 2021.

Každý facilitátor absolvoval pred konzultáciami online školenie ktoré viedol tím RmS. Na školení boli poskytnuté informácie o obsahovej a technickej stránke konzultácií, ako aj potrebné otázky súvisiace s manažmentom celého procesu. Facilitátorom bol poskytnutý scenár s konzultačnými otázkami, mohli si vybrať, ktorým sa budú venovať. Okrem toho k diskusiám bol vytvorený aj sprievodný dotazník, v ktorom sme zisťovali socio-demografické údaje ako aj základné názorové pozície účastníkov diskusií. Prehľad týchto sumárnych informácií je v záverečnej časti tejto publikácie. Dôraz bol kladený aj na vypracovanie správy z konzultácií facilitátormi. Tieto správy sa stali podkladom pre ďalšie spracovanie výsledkov konzultácií. Konzultačné otázky ako aj menný zoznam spolupracujúcich facilitátorov je rovnako k dispozícii v závere publikácie.

V nasledujúcom texte prinášame zistenia, ktoré sú výsledkom analýzy výstupov z jednotlivých konzultácií. Zistenia získané týmto spôsobom nie je možné zovšeobecniť na celkovú populáciu mladých, vypovedajú hlavne o mladých ľuďoch, ktorí sa konzultácií zúčastnili. Cieľom konzultácií bolo v prvom rade zistiť čo najširšie názorové a skúsenostné spektrum mladých ľudí vo vzťahu k Európe, Európskej únii, jej usporiadaniu, fungovania a podobe v budúcnosti.

³ Bližšie pozri napr. „Stupeň zapojenia verejnosti“ in Plichtová, J. – Šestáková, A.: *Slovník základných pojmov participácie občanov a verejnosti v kontexte demokracie*. Bratislava: MV SR/ÚSV ROS. ISBN 978-80-89051-47-2.

Zhrnutie

Naše konzultácie s mladými ľuďmi z prostredia prevažne organizovanej mládeže ukázali výrazne pozitívne vnímanie Európskej únie. V týchto asociáciách rezonuje spoločenstvo so silným lídrom, motív nezávislosti, sily či ochrany ale aj spolupráce, stability či diverzity. Objavili sa aj negatívne asociácie, hoci v menšej miere. Odkazujú často k nedostatočnej informovanosti či neznalosti procesov, fungovania či aktuálneho diania v EÚ.

Pozitívne vnímanie sa spája v prvom rade s výhodami, ktoré majú možnosť užívať priamo mladí ľudia. Medzi najčastejšie uvádzané pritom patrí možnosť cestovať, študovať, pracovať v iných krajinách EÚ, apod. Neutrálne, kritické či až skeptické hlasy naopak upozorňujú na nedostatočné riešenie problémov mladých ľudí, konkrétne v oblasti podpory školstva a vzdelávania. Týmto mladým podľa ich vlastných slov často chýbajú nielen vedomosti ale aj objektívne informácie o dianí v EÚ. Pozorujeme u nich pocity sklamaní, frustrácie, hovoria o neúprimnosti voči nim. Časť mladých z aktívneho kresťanského prostredia upozornila aj na obavy z odklonu EÚ od kresťanských hodnôt.

Čo by malo byť inak? V pravom rade mladým chýbajú informácie o EÚ ako takej. V tomto smere sú veľké medzery hlavne v občianskom vzdelávaní na Slovensku a slabom ukotvení témy vo vzdelávacích programoch. Situáciu vnímajú ako alarmujúcu, o EÚ sa mnohí v škole nedozvedeli takmer nič.

Zlepšiť by sa podľa ich názoru mala aj komunikácia samotnej EÚ voči mladým. Za najväčší problém považujú zrozumiteľnosť informácií. Zložitá je aj orientácia v množstve informácii, a to hlavne pre nedostatočné základy, ktoré by získali v škole. Dostupná komunikácia pre mladých by mala byť neformálna, s použitím zrozumiteľného jazyka. V tomto smere navrhujú aj cielenejšie využívanie komunikácie prostredníctvom sociálnych sietí, ktoré sú im blízke.

Hlavné závery

Imidž EÚ

Prevažná väčšina účastníkov konzultácií uvádzala **v spojitosti s Európskou Úniou pozitívne asociácie**. Viacerým sa spája s významnými postavami z oblasti politiky, najčastejšie boli spomínané Angela Merkelová a Ursula von der Leyenová ako symboly dnešnej EÚ a zároveň kultivovanej, slušnej či vyspelej politickej diskusie. Konzultujúci viac krát v tomto prípade uvádzali tieto hodnotenia ako **protiklad hodnotenia súčasnej politickej situácie na Slovensku**, kde takáto politická kultúra chýba. Medzi tými mladými zároveň panuje zhoda, že z členstva v EÚ plynú pre Slovensko **viac výhod ako nevýhod**.

Obraz EÚ v spontánných asociáciách

Najčastejšie uvádzanou charakteristikou EÚ, ktorú sme takto zaznamenali, bolo **spoločenstvo, ktoré má silného lídra** resp. lídra ktorý sa o ostatných stará, chráni, má rešpekt a autoritu, je pre neho dôležitý každý jeden, aj ten najslabší člen. S podobnou frekvenciou sa objavoval aj motív **nezávislosti, sily a ochrany** voči vonkajšiemu nepriateľovi. Tretí najčastejšie uvádzaný motív evokoval **spoluprácu a solidaritu** v spoločenstve. Je to obraz „premysleného ekosystému“, v ktorom všetci spolupracujú na dosiahnutie spoločného cieľa. Pomerne často rezonoval aj **motív slobody a voľnosti**.

Menej často sa objavovali ešte aj motívy diverzity, stability, múdrosti a rozvážnosti, motív obrany demokratických princípov, ale aj spolupatričnosti a dynamického rozvoja.

Medzi neutrálnymi asociáciami sa najčastejšie objavovali obrazy niečoho nenápadného, nevýrazného a neznámeho. Negatívne asociácie boli zastúpené vo výrazne menšej miere, pričom sa medzi nimi objavovali hlavne motívy hašterenia, falošnosti, zneužívania, bezmocnosti a neúprimnosti.

Vzťah mladých k EÚ je pozitívny. Počúť aj skeptické hlasy.

Napriek prevažujúcej pozitívnej emócií, ktorá sprevádzala konzultácie, zúčastnení mladí ľudia nemali jednotný pohľad na hodnotenie svojho vzťahu k EÚ. Spektrum tohto hodnotenia sa pohybuje na škále od absolútne **pozitívnych**, ktorí prijímajú koncept EÚ bez výhrad, až po - podľa ich vlastných slov - „**neutrálny vzťah**“, ktorý u niektorých ide ruka v ruke s výhradami alebo dokonca kritickými pripomienkami. Vyslovene negatívne vnímanie sme v tejto skupine mladých nezaznamenali. Malá časť konzultujúcich však svoj vzťah k EÚ hodnotila **skepticky**.

EÚ sa o mladých ľudí zaujíma. No nie o všetkých.

V individualistickej perspektíve účastníci konzultácií oceňovali **záujem o mladých ľudí a benefity**, ktoré sú v EÚ pre mladých dobre dostupné (cestovanie, štúdium, stáže, práca). Jednotlivo diskutujúci oceňovali **snahu EÚ riešiť problémy mladých** ľudí resp. generácie mladých. Veľmi pozitívne je hodnotená snaha EÚ komunikovať s mladými ľuďmi priamo, **snaží sa priblížiť mladým ľuďom** (napr. tým, že komunikuje prostredníctvom sociálnych sietí ako Instagram a Youtube). Oceňovaná je tiež snaha objasňovať témy jednoduchým a moderným spôsobom, snaha priblížiť ich tak „ľuďom ako my“.

Menšia časť konzultujúcich oceňovala pozitívne skôr pôsobenie **EÚ v globálnej perspektíve**. Viac si všímali jej pôsobenie v medzinárodných vzťahoch, orientáciu na globálne témy. Oceňované bolo aj angažovanie sa v podpore **rozvoja demokracie**, no hlavne **v zelených témach**.

Skeptikom vadí hlavne **nedostatočné riešenie problémov mladých ľudí**, chýbajú im tiež objektívne informácie o dianí v EÚ. Na **hodnotové otázky** upozornila časť mladých ľudí z kresťanských

organizácií. Podľa ich názoru sa EÚ **odkláňa od kresťanských hodnôt**, hoci sa na ne odvoláva. Kritizujú nerešpektovanie názorov občanov jednotlivých krajín.

Čo by malo byť inak? EÚ je nevýrazná, treba viac informácií, viac podpory mladým, viac rovnosti.

Najčastejšie uvádzaným návrhom na všeobecnú zmenu bolo **zvýšenie informovanosti** obyvateľov, zlepšenie komunikácie ale aj viac vzdelávať o konkrétnych aktivitách. Mnohí mladí ľudia vedia o EÚ len veľmi málo, informácie k nim nepreniknú, prípadne sa im dostávajú len v čiastkovej podobe. S tým ide ruka v ruku aj apel na zlepšenie obrazu EÚ medzi mladými, viac a presnejších či konkrétnejších informácií o činnosti, ale tiež komunikáciu priateľskú tejto cieľovej skupine (komunikačné kanály, jazyk, obsah apod.), či investíciu do mediálnych kampaní na zvýšenie povedomia o aktuálnych problémoch.

Okrem toho účastníci konzultácií prízvukovali aj **potrebu väčšej podpory mladých ľudí**. Uvítali by viac možností pre **vlastný rozvoj** ale aj **zvyšovania kvality vzdelávania**, či viac zapájať do **projektového vzdelávania**, organizovať súťaže, podujatia a aktivity zamerané na „budovanie krajšej budúcnosti“. Jednotlivo ešte navrhovali opatrenia na vyrovnávanie rozdielov medzi krajinami, regiónmi, obyvateľmi, zelené opatrenia, opatrenia na podporu rovnosti, ekonomické opatrenia, opatrenia na kontrolu nakladania s eurofondmi.

Kategória **skeptických** hlasov naopak volala najčastejšie **po väčšej samostatnosti jednotlivých národných štátov**. Hoci myšlienka zjednocovania ako taká nie je hodnotená negatívne, EÚ je vnímaná ako príliš rozmanitá na to, aby bolo možné ju zjednotiť vo všetkých oblastiach. **Názorová a kultúrna samostatnosť** či hodnotové otázky by mali byť ponechané v kompetencii jednotlivých členských krajín. Malá no nie bezvýznamná časť účastníkov konzultačných diskusií uviedla, že **nevedia**, alebo im **nenapadá, čo by malo byť inak**. Často sa takýto názor objavoval u takých mladých, ktorí sa o tému veľmi nezaujímajú, alebo majú o EÚ a jej fungovaní málo informácií.

Benefity a obmedzenia z členstva SR v EÚ

Minimálne informácie o fungovaní EÚ a usporiadaní EÚ. Viac vedia len tí, ktorí sa venujú téme z vlastnej iniciatívy.

Opakovanie takmer pri všetkých témach zaznievalo hodnotenie **informovanosti** o otázkach súvisiacich s usporiadaním a fungovaním EÚ ako veľmi **slabej až nedostatočnej**. V problematike sa často dostatočne neorientujú ani učitelia, skúsenosť je s nimi taká, že mnohí sa ani nesnažia zorientovať alebo vyhľadávať informácie. Vnímajú **nenahraditeľnú úlohu školy** v informovaní o témach zahraničnej ale aj domácej politiky, kam dianie v EÚ rozhodne patrí. Vnímajú tiež, že nedostatočná informovanosť a porozumenie týmito témam ľahko vedie k nižšej odolnosti voči manipulácii či negatívne ovplyvňovaniu.

Účastníci diskusií sa vyjadrovali aj k ďalším **informačným zdrojom a kanálom** hoci skôr len všeobecne (médiá, internet, sociálne siete). Problémom je v tomto smere viac: **zrozumiteľnosť informácií**, **selektívnosť tém** (orientácia len na dianie na Slovensku bez EÚ kontextu), **pravdivosť**, **dôveryhodnosť**. Problémom môže byť aj **zorientovať sa v informáciách**.

Ťažko hodnotiť niečo, o čom sa vie len málo. Návrhy smerujú k demokratickým princípom.

Nedostatok informácií o usporiadaní a fungovaní EÚ prirodzene viedol k tomu, že väčšina účastníkov sa k téme nevedela vyjadriť, alebo sa k téme **vyjadrili len veľmi všeobecne resp. hodnotiace**, teda zopakovali odpovede, ktoré sme už uviedli vyššie. Stretli sme sa tiež s názorom, že väčšina z účastníkov si ani **nepamätá rozdiel v živote mimo EÚ**, takže sa necítia úplne kompetentní porovnať ako to bolo a ako to je, čo je lepšie a podobne. Jednotlivo potom smerovali svoj návrhy a hodnotenia hlavne k demokratickým procesom v rámci EÚ a ich silným či slabým stránkam (napr. ťažkopádne

rozhodovanie, demokratický deficit v rozhodovaní, kontrola eurofondov, byrokracia, vnútorná ekonomická nerovnováha, nedostatočná vymožitelnosť právneho štátu).

Nepocitujú obmedzenia, vedia len málo o ich existencii. Vyhovuje status quo.

Väčšina účastníkov konzultačných diskusií uviedla, že **nepocitujú obmedzenia zo strany Európskej únie**, ktoré by priamo zasahovali do ich životov. Mnohí tiež nevedia, prečo konkrétne by ich mala obmedzovať, keďže nevedia, ktoré zákony sa prijímajú kvôli zosúladovaniu legislatívy s tou európskou. Väčšina si skôr uvedomuje **výhody z členstva v EÚ**. Nepocitujú obmedzenia, nevedia ani žiadne uviesť, preto **aktuálny stav vyhovuje**.

Politické usporiadanie EÚ v budúcnosti (Európska demokracia)

Rovnocenné postavenie členských štátov a väčšia EÚ.

Aj téma usporiadania EÚ v budúcnosti narazila na problém nedostatočnej informovanosti a znalosti EÚ, jej štruktúry a procesov. Téma sa aj z tohto dôvodu venovalo výrazne menej skupín. Menšia časť prejavila **dôveru systému** a pocitu, že je nastavený dobre, a teda môže byť zachovaný dnešný stav. Vo viacerých skupinách rezonoval názor, že pre budúce fungovanie EÚ je ale dôležité **posilniť rovnaké alebo rovnocenné postavenie** / usporiadanie členských štátov. Návrh reaguje na **pocit**, že to tak v dnešnom usporiadaní nie je.

V čom v princípe panuje zhoda, to je **súhlas v otázke ďalšieho rozširovania EÚ**. Samozrejme pri zachovaním princípu „rovnocenného“ partnerstva pre všetky členské štáty. Dôležité je pracovať aj na zlepšení životnej úrovne v ekonomicky slabších krajinách. Ideál je, aby sa všetky európske krajiny stali súčasťou EÚ. Dotkli sa aj podmienok vstupu, majú pocit, že kritériá sú dostatočne prísne. Ako problematické je potom vnímaná možnosť vetovať vstup krajiny inou členskou krajinou (napr. spor Severné Macedónsko a Grécko).

Bezpečnosť a vysoká životná úroveň. Sloboda a rešpekt voči hodnotám, kultúram a tradíciám národných štátov. Zelená Európa.

Väčšina konzultujúcich vyzdvihovala potrebu **stabilného a bezpečného spoločenstva**, v ktorom je jednou z priorít **vysoká životná úroveň obyvateľov** všetkých krajín resp. vyrovnávanie regionálnych rozdielov. Akcent je na znižovanie sociálnych rozdielov. Opakoval sa aj motív prijatia vo vzťahu ku **kresťanským hodnotám, rešpektu kultúr a tradícií** národných štátov. Podobne rezonoval aj motív väčšieho dôrazu na **ochranu životného prostredia** resp. ekologické otázky a **presadzovanie demokratických hodnôt**.

Vyhovuje súčasný spôsob riadenia EÚ.

Väčšine konzultujúcich **vyhovuje aktuálny model fungovania a riadenia EÚ**, považujú ho za dostatočný. Najčastejší navrhovaný inovatívny prvok v riadení EÚ spočíva **v zavedení princípu odbornosti** (alebo aspoň kompetentnosti). Viacerí navrhovali, že na riadení EÚ sa majú podieľať odborníci, nie len politici, ale osoby, ktoré problematike rozumejú, ktoré vidia problémy obyčajných ľudí v aktuálnom čase.

Bežní ľudia majú mať možnosť byť vypočutí.

V tejto otázke najviac rezonovalo postavenie bežného človeka v demokratických procesoch. Mladí majú pocit že sú **nevypočutí**, dôvodom je aj **nedostatočné povedomie o problematike** a dôležitosť zúčastňovať sa napr. vo eurovoľbách. V tomto smere vidia veľký informačný a komunikačný deficit hlavne na strane EÚ. Diskutovalo sa nielen o fungovaní zastupiteľskej demokracie ale aj o intenzívnejšom využívaní nástrojov priamej demokracie. Medzi návrhmi zazneli aj také, ktoré spočívajú vo vytvorení takých nástrojov pri tvorbe politik, pomocou ktorých je možné „preniesť“ hlas zdola na najvyššie politické úrovne (reprezentatívne poradné orgány apod.).

EÚ a mladí ľudia

Občianske vzdelávanie na škole, info kampaň, komunikácia cez sociálne siete, zapojenie mladých a Erasmus. To sú odpovede na to, ako priblížiť EÚ viac mladým ľuďom.

Najčastejšie navrhované odporúčanie smeruje na Slovensko a týka sa **zlepšenia vzdelávania o EÚ** ešte na školách. Priamo na občianskej výchove by sa chceli dozvedieť o jej fungovaní, procesoch, vzťahoch apod. Mladí ľudia cítia, že by mali vedieť viac, ale nemajú sa to kde naučiť. V tejto súvislosti navrhujú zaviesť napr. študijné výlety do inštitúcií, alebo stáže. Navrhovali tiež inovatívnu komunikačnú kampaň, ktorá by cielila mladých, pričom by využívala prostriedky a nástroje blízke mladým s dôrazom na sociálne siete (influenceri, youtuberi, videá, primeraný jazyk atď.) Pozitívne počas konzultácií rezonoval aj program Erasmus +.

Dobrá informovanosť, transparentnosť, objektívnosť.

Dobrá **informovanosť** a **porozumenie** je predpokladom pre **budovanie dôvery voči EÚ**, na tom sa opakovane zhodla väčšina účastníkov konzultácií. Okrem vhodnej a prítiahlivej komunikácie pozitívnych stránok členstva v EÚ by mladí uvítali aj objektívne informovanie, resp. prezentovanie nie len pozitívnych stránok, ale „pravdivé zhodnotenie aj slabších stránok a priznanie nedostatkov“. V tomto smere opakovane zaznieva apel na transparentnosť v politických vyjednávaniach a rokovaniach.

Formálne a neformálne vzdelávanie predpokladom lepšieho porozumenia EÚ.

Konzultujúci sa zhodli, že v systéme **vzdelávania** by sa tejto oblasti malo venovať podstatne viac pozornosti. **Školy** vnímajú ako základný pilier na získanie vedomostí o fungovaní a usporiadaní EÚ a neskôr navrhujú nadviazať na získané vedomosti propagačnými podujatiami, ktoré by mladým vytvorili pozitívny vzťah k vnímaniu EÚ a tiež k záujmu a aktívnemu zapájaniu do diania a smerovania našej krajiny. Ako nemenej dôležité sa ukazuje byť aj vedenie mladých k občianskej angažovanosti v prostredí neformálneho vzdelávania resp. **mládežníckych organizácií**.

Výsledky konzultací

Imidž EÚ

Prevažná väčšina účastníkov konzultácií uvádzala **v spojitosti s Európskou Úniou pozitívne asociácie**. Viacerým sa spája s významnými postavami z oblasti politiky, najčastejšie boli spomínané Angela Merkelová a Ursula von der Leyenová (ojedinele aj Emmanuel Macron) ako symboly dnešnej EÚ a zároveň kultivovanej, slušnej či vyspelej politickej diskusie. Konzultujúci viac krát v tomto prípade uvádzali tieto hodnotenia ako **protiklad hodnotenia súčasnej politickej situácie na Slovensku**, kde takáto politická kultúra chýba. Medzi tými mladými zároveň panuje zhoda, že z členstva v EÚ plynú pre Slovensko **viac výhod ako nevýhod**. Viackrát boli spomenuté benefity ako napr. možnosť čerpať eurofondy, spoločná mena, spoločný obchod. EÚ je vnímaná ako spoločenstvo vyspelých štátov ale aj ako mierová organizácia. Mladí taktiež ojedinele spomenuli školstvo a bezplatné vzdelávanie, ako jednu z výhod členstva v EÚ.

Pomerne často sa diskutovalo o téme financií z EÚ, ktoré plynú do členských štátov (na Slovensko) prostredníctvom **eurofondov**. Diskusia sa točila okolo efektivity využívania týchto prostriedkov, ale aj okolo zodpovednosti EÚ a národnej vlády či politikov na Slovensku.

„Angela Merkelová ... reprezentantka slušnosti a kultivovanosti.“

„Ursula von der Leyenová - úspešná žena, ktorá je aj matka, jej osobný príbeh je silný, je aj razantná v rozhodnutiach, ale robí to kultivovane.“

„Ja čo si prvé predstavím, to je jedna politička, Ursula von der Leyen, mam pozitívny postoj, som hrdý, že som Európan.“

„...má veľký dopad na naše životy: hodnota slobody je pre mňa veľmi dôležitá, je prostriedok slobody, ale nezmení sa na svojvôľu.“

„Pre mňa EÚ, no neviem, tu na SR som ešte nevidela násilie, v iných štátoch je vojna.“

Menšia časť konzultačných diskusií priniesla aj **neutrálne či kritické hlasy** voči EÚ ako takej. Zatiaľ čo neutrálne hodnotenia sa spájali najčastejšie s nedostatkom skúseností alebo informácií o EÚ, kritické hlasy smerovali viac ku konkrétnym výhradám voči fungovaniu EÚ.

„EÚ je 27 krajín, štátov v kope, čo viac k tomu, je to neutrálne.“

„EÚ vnímam len tak, je mi to smiešne, európsky parlament, neutrálne vnímam.“

„Brusel, to je prvé čo mi napadne, niekedy to vnímam, že tam sa rozhoduje, ale akoby ani neviem, aký veľký hlas máme my ako Slovensko. Možno sa veľa neinformujem, ale vnímam ho ako veľmi vzdialený.“

Častejšie sa negatívne pocity objavovali u najstarších účastníkov diskusií (vo veku 25+). Pozorovali sme medzi nimi až averziu, sklamanie z nezájmu o život bežných občanov a reálne problémy jednotlivých skupín ako slobodných mamičiek, seniorov, hendikepovaných .

Obraz EÚ v spontánných asociáciách

Vo fokusových skupinách mohli facilitátori pracovať aj s projektívnymi technikami a väčšina facilitátorov ich aj využila. V tomto prípade sme navrhly používať projektívnu otázku, „keby bola EÚ zvierat, bolo by ...“.

Najčastejšie uvádzanou charakteristikou EÚ, ktorú sme takto zaznamenali, bolo **spoločenstvo, ktoré má silného lídra** resp. lídra ktorý sa o ostatných stará, chráni, má rešpekt a autoritu, je pre neho dôležitý každý jeden, aj ten najslabší člen (v spontánných asociáciách diskutujúci uvádzali obrázky vlčej svorky, vlka, alebo leva). Jednotlivo boli vyjadrené obavy, že po výmene na poste kancelára sa EÚ zmení z leva na levíča.

„Vlčia svorka: štáty musia žiť spolu a fungovať spoločne a tak si pomáhať. Nemecko ako „alfa samec“ v svorke“

„Vlk, keď sme spolu tak sme silnejší ako svorka drží pokope.“

„Vlk sa stará o svoju svorku, nevykašle sa na nikoho.“

„Ako silného leva, ktorý má silný rešpekt ostatných krajín a vo vnútornom spojení vie spolupracovať.“

V tejto súvislosti niekoľkokrát zaznel aj motív **nezávislosti, sily a ochrany** voči vonkajšiemu nepriateľovi. V asociáciách sa spájal hlavne s obrazom medveďa, ktorý je sympatický, ale bezvýhradne chráni svoje potomstvo (svoju rodinu).

„Polárny medveď je malý, zlatý, ale je to aj zabijácke zvierat, hlavným nástrojom je sila myšlienky... ale máme aj tvrdšie stránky, na ktoré vieme ako EU zatlačiť, máme aj ekonomický výtlak (napr. zabezpečenie očkovacích látok počas pandémie).“

„Medveď vie fungovať samostatne ale vie chrániť svoje potomstvo, je prototypom únie, ktoré fungovať sama a zároveň ochraňuje naše hranice, medveď je vo všetkých štátoch únie“

Do tejto skupiny asociácií je možné zaradiť aj obrázky losa alebo jeleňa, v oboch prípadoch hovorili diskutujúci o „majestátnych“, „mocných“ zvieratách, ktoré vedia ochrániť svoje stáda („vie nás ubrániť“).

Často uvádzanou asociáciou bol aj motív **spolupráce a solidarity** v spoločenstve. Je to obraz „premysleného ekosystému“, v ktorom všetci spolupracujú na dosiahnutie spoločného cieľa, jednotlivec sám veľa nezmôže, no v spojení s ostatnými dokáže veľa. Je to tiež obraz spoločenstva, ktoré nie je agresívne voči svojmu okoliu, no členov svojho spoločenstva chráni. V spontánných asociáciách sa spájal hlavne s obrazom včiel, včelieho úľa alebo mravcov v mravenisku.

„Mravce žijú vo veľmi premyslenom ekosystéme, spolupracujú, majú hierarchiu, každý má svoju úlohu ale všetci majú rovnaký cieľ.“

„Včela, včelí úľ - spoločenstvo a spolupráca viacerých jedincov-štátov (včiel) v jednom celku (úľ).“

„Včela je kolektívne zvierat lebo žije v úľoch, pracovitá a stará sa o druhých.“

„Včela - farby EÚ, nie je agresívna, ale vie sa ubrániť, musia spolupracovať aby niečo vytvorili.“

„Včela, včelí úľ, sama včela neprežije, všetky dokážu vytvoriť med, spoločenstvo.“

Jednotlivo bol motív spolupráce spájaný aj s inými zvieracími obrazmi, napr. s opicami.

Pomerne často sa v spontánných asociáciách objavoval aj **motív slobody a voľnosti**. V obrazoch sa objavoval tento motív hlavne v spojení s vtákmi všeobecne, ale aj veľmi konkrétne ako napr. holubica, sýkorka, lastovička apod., ale tiež orla. Hoci v poslednom menovanom prípade bolo uvedený aj motív kontroly nad okolím.

„Holubica- symbolom mieru a slobody, mali by sme si uvedomiť a viac byť súdržný.“

„Holubica - spája sa zo slobodou.“

„Sýkorka, lastovička- vedia si lietať zo štátov do štátov, voľnosť.“

„Vták- sme v hniezde a môžeme vyletieť, cestovať.“

„Orol- kráľ vzduchu, a má všetko pod kontrolou, vie sa dostať z miesta na miesto.“

Ďalšie symbolické obrazy, ktoré sa v spontánných asociáciách objavovali, boli uvádzané s menej výraznou zhodou, no ukazujú ďalšie pozitívne aspekty EÚ, ktoré v ostatných diskusiách nenachádzame priamo pomenované. Odkazujú však hodnotám a princípom, ktoré sa vo vnímaní mladých ľudí s EÚ, často aj nie úplne uvedomene, spájajú:

- motív **diverzity**, ktorý EÚ predstavuje ako spoločenstvo spájajúce rôzne národy, ľudí (asociácie napr. s papagájom a jeho farebným perím). Obraz spojenia rôznych krajín alebo kultúr v tomto prípade asocioval aj motív vtákopyska, psa („rôzne plemená, ale vždy je to pes a aj EÚ je síce veľa rôznych štátov, ale stále je to jeden celok“), zebry („veľa štátov, veľa čiar na zebre“), pavúka („má viac nôh, a predsa vytvára jeden celok“);
- motív **stability**, opatrných krokov a rozhodnutí, no zároveň pomalej a systematickej práce na „stabilných základoch“. Tento obraz sa spájal predovšetkým s motívom korytnačky („v mýtoch a legendách korytnačky niesli na pancieri celý svet“), ale aj korytnačky ako symbolu ochrany a stability podľa príslovia „pomaly ďalej zájdeš“;
- motív **múdrosti, rozvážnosti** inteligencie spájal sa napr. so sovou („veľmi inteligentné zviera, EÚ je vzorom národným radám“), alebo s kosatkou („kosatka – inteligencia a rozvaha“);
- motív **obrany demokratických princípov** doma i vo svete, spájal sa predovšetkým s obrazom strážneho psa („pes ako strážca domu a EÚ ako strážca demokracie vo svete“). Motív obrany sa objavoval pomerne často aj v rôznych iných obrazoch a spojeniach, napr. aj ako sliepky, ktorá si chráni svoje vajíčka („sliepka: sedí na vajíčkach, ktoré predstavujú jednotlivé štáty a ich ochraňuje“), či chobotnice („najobetavejšia matka v ríši živočíchov, ktorá sa stará o svoje deti“);
- motív **spolupatričnosti**, priateľských vzťahov, ktoré sú predpokladom dobrej spolupráce a vzájomnej pomoci (obraz „pandy, ako priateľského zvierata“) ale aj obraz jednorozca („lebo ho majú všetci radi, nikto ho nikdy nevidel a spája všetkých“);
- motív **dynamického rozvoja**, Európa je v tomto prípade chápaná ako kontinent, ktorý sa rýchlo vyvíja, pričom každá časť ide veľkou rýchlosťou (obraz „geparda“).

Tak ako sme medzi účastníkmi nemali zhodu len v pozitívnych postojoch voči EÚ, nebola ani v spontánných asociáciách. Naopak, zaznievali aj **neutrálne** ale hlavne **negatívne motívy**, hoci oproti rozsahu pozitívnych asociácií vo významne nižšej miere:

- motív **nenápadného, nevýrazného** spoločenstva, ktoré nejde proti prúdu, ktoré vo voľnom priestore uniká pred nepriateľom (asociácie s rybami všeobecne, či konkrétne napr. so sledňami apod.);

- motív **neznámeho**, ťažko uchopiteľného, či pochopiteľného (napr. „tokáň, lebo poriadne neviem, čo to je“, „domestikované zviera – niečo čo vymysleli, ľudia, nie je to ohraničené len „prirodzené“; „slimák – skrýva plno tajomstiev“);

Negatívne motívy:

- motív **hašterenia** a preberania nápadov od iných („opičiť sa“); opice ako symbol hašterenia a preberania nápadov od iných („opice sú vtípné zvieratá, ktoré sa medzi sebou hádajú sa ako v Bruseli, keď nejde všetko tip-top, opice sa vedľa rýchlo učia, opičia sa po východe alebo západe, nemajú vlastnú cestu“);
- motív **falošnosti**, zákernosti v správaní a konaní voči ostatným (napr. „mačka, je milá, ale aj zákerná“);
- motív **zneužívania**, jednostranného využívania výhod (napr. „krava: niektoré štáty „doja“ úniu, zdroj financií“);
- motív bezbrannosti, **bezmocnosti** (napr. „myš, lebo z jednej strany na ňu tlačí USA, z druhej Rusko a ona tak stále musí niekde utekať ako taká myšička“);
- motív **neúprimnosti** („napr. hovnivál si hovienka niekde schováva a EÚ si tiež schováva, ututľáva bordel“).

Vzťah mladých k EÚ je pozitívny. Počúť aj skeptické hlasy.

Napriek prevažujúcej pozitívnej emócií, ktorá sprevádzala konzultácie, zúčastnení mladí ľudia nemali jednotný pohľad na hodnotenie svojho vzťahu k EÚ. Spektrum tohto hodnotenia sa pohybuje na škále od absolútne **pozitívnych**, ktorí prijímajú koncept EÚ bez výhrad, až po - podľa ich vlastných slov - „**neutrálny vzťah**“, ktorý u niektorých ide ruka v ruku s výhradami alebo dokonca kritickými pripomienkami. Vyslovene negatívne vnímanie sme v tejto skupine mladých nezaznamenali. Malá časť konzultujúcich však svoj vzťah k EÚ hodnotila **skepticky**, pričom dôvodom tohto postoja je **nezáujem** o medzinárodnú politiku, ale aj **nedostatok informácií, či vedomostí**, o ktoré by mohli svoje hodnotenie oprieť. V jednej skupine bola menšia časť účastníkov, ktorí pociťovali vo vzťahu k EÚ vyslovene krivdu (jednalo sa o mladých vo veku 25+).

Skupina pozitívnych hlasov vyzdvihovala najčastejšie **výhody** ako možnosť cestovať, študovať, zapájanie do Erasmus+ programov, rezonovali aj benefity v podobe **silnej ekonomiky, spoločnej meny**, či všeobecného **prínosu členstva pre krajinu**. V jednej skupine tiež zaznelo ako pozitívum, že EÚ sa **zaujíma o mladých**. Častejšie tieto pozitíva menovali najmladší účastníci alebo angažovaní mladí ľudia (napr. v žiackych školských radách, parlamentoch apod.), nie je to však pravidlo.

Čo sa týka **kritických hlasov**, výhrady smerovali k celkovému fungovaniu EÚ, jednotlivito zazneli pripomienky ako „prebujnená byrokracia“, „bohatí môžu rozkrádať spoločné prostriedky“, ale tiež sklamanie z nespĺnených sľubov („EÚ toho veľa ponúka, ale na druhej strane nespĺnila niektoré sľuby ktoré nám boli dané keď sme do EÚ vstupovali, napr. že naša životná úroveň bude rovnaká ako tá bohatších krajín“).

„Ja som Európan, nikdy by som sa nechcela presťahovať ... mne vyhovuje všetko.“

„Som veľký fanúšik. Je to úžasný nápad, ktorý ale niekedy nefunguje tak, ako by mal, no samotná myšlienka je skvelá.“

„Mám pozitívny pocit z toho, že aj taká malá krajina ako Slovensko môže byť súčasťou niečoho väčšieho. Ale inak asi skôr neutrálny vzťah.“

EÚ sa o mladých ľudí zaujíma. No nie o všetkých.

V individualistickej perspektíve účastníci konzultácií oceňovali **záujem o mladých ľudí a benefity**, ktoré sú v EÚ pre mladých dobre dostupné (cestovanie, štúdium, stáže, práca). Jednotlivo diskutujúci oceňovali **snahu EÚ riešiť problémy mladých** ľudí resp. generácie mladých. Veľmi pozitívne je hodnotená snaha EÚ snaha komunikovať s mladými ľuďmi priamo, **snaží sa priblížiť mladým ľuďom** (napr. tým, že komunikuje prostredníctvom sociálnych sietí ako Instagram a Youtube). Oceňovaná je tiež snaha objasňovať témy jednoduchým a moderným spôsobom, snaha priblížiť ich tak „ľuďom ako my“.

„Mám pocit, že Európska únia sa snaží zamerať na mladú generáciu, že si uvedomujú, že tá je budúcnosťou.“

„Taký krok, ktorý som si všimla voči mne osobne, boli reklamy na instagrame a youtube.“

Zrejme preto nadobúdajú pocit, že EÚ sa k nim snaží byť bližšie. S tým ide potom ruka v ruke reflexia **dostupných benefitov**, ktoré mladým ľuďom členstvo ich krajiny v EÚ prináša zároveň ich aj v bežnom živote využívajú. Hoci okrajovo, ale zaznieva aj skúsenosť so záujmom o názory mladých ľudí prostredníctvom rôznych **konzultačných** aktivít („EÚ si dáva pozor na to, aby o nej mladí rozprávali a darí sa jej to“). Vnímajú tiež **podporu medzinárodných projektov pre mladých**, snahu EÚ viac mladých zapájať či podporovať ich seberealizáciu prostredníctvom v rôznych aktivitách priamo (odkazujú pritom hlavne na program Erasmus+). Medzi menej častými benefitmi boli uvádzané jednotná mena, podpora prostredníctvom eurofondov (či už pre regióny alebo organizácie) či spoločné politiky.

„Je jednoduchšie, aby si mladý človek vytvoril na EÚ pozitívny názor, my sme v tom už vyrastali a výhody vidíme viac, ako naši rodičia. Erazmom si EÚ robí dobré PR medzi mladými; isto sú aj nejaké pracovné výhody, ale to ako študent ich ešte nevnímam.“

„Európska únia zavádza projekty, ktoré ponúkajú stáž a pomáhajú nám získavať pracovné skúsenosti zo zahraničia. Uľahčujú nám mladým ľuďom štúdium a prácu v zahraničí.“

Menšia časť konzultujúcich oceňovala pozitívne skôr pôsobenie **EÚ v globálnej perspektíve**. Viac si všímali jej pôsobenie v medzinárodných vzťahoch, orientáciu na globálne témy. Oceňované bolo aj angažovanie sa v podpore **rozvoja demokracie**, no hlavne **v zelených témach**.

„EU má pre mňa úlohu ako zjednocovateľ, zmierovateľ napr. vzťahy Amerika - Rusko, aj pri Brexite, tiež bola snaha mierniť to napätie“

„EU vnímam pozitívne, páči sa mi, čo robí, snaha podporovať ostatné krajiny napr. v ekológii, rozvoji demokracie.“

„EÚ vplýva na mladých ľudí aby sa podchytila xenofóbia a homofónia, celkom sa snažia zapôsobiť na mladých ľudí, hlavne zelené eko aktivity na rozdiel od USA.“

Medzi účastníkmi konzultácií sme mali aj mladých **so skeptickými postojmi k EÚ**. Zo socio-demografického a postojeového profilu ako aj zo správ z diskusií sa ukazuje, že ich bola menšina. V každom prípade ich kritická perspektíva je v tomto konzultačnom procese rovnako relevantná, pričom si všímame, že poukazovala hlavne na **nedostatočné riešenie problémov mladých ľudí**, či dokonca veľmi konkrétne nedostatočné snahy EÚ o zlepšenie životnej úrovne mladých ľudí alebo podpory školstva a vzdelávania na stredných školách v SR. Problémom môže byť aj nedostatočne propagovanie takýchto snáh médiami. Časť týchto mladých ľudí **chýbajú objektívne informácie o dianí v EÚ** v médiách, verejnosť má podľa nich len skreslené informácie, „v závislosti od liberálneho resp. konzervatívneho ladenia daného média“. Tiež sa vníma, „že skeptický názor na EÚ je braný

spiatočnícky a útočne.“ Jednotlivo vadilo tiež prijímanie zákonov aj napriek nesúhlasu väčšiny. Z týchto diskusií ide pocit sklamaní, a silného nezájmu obyčajných, bežných mladých „ľudí ako ja“, hovoria dokonca o neúprimnosti, faloši („snaha pôsobiť zaujato, bez skutočného záujmu).

„Nemyslím si, že na mňa EÚ nejak vplýva, EÚ by mohla viac podporovať školstvo a rozvoj vzdelávania na stredných školách, máme zastaralé vzdelanie.“

„Niekedy mám pocit že sme ukradnutí EÚ.“

„Neriešia veľa vecí aj tých dôležitých“

„Neviem, či naše členstvo v EÚ má vôbec nejaké nevýhody.“

„Sme len kvapka v mori ale more tvoria kvapky.“

Na **hodnotové otázky** potom upozornila časť mladých ľudí z kresťanských organizácií. Podľa ich názoru sa EÚ **odkláňa od kresťanských hodnôt**, hoci sa na ne odvoláva. Vadí im ako sa EÚ správa ku „mne ako kresťanovi“. Kritizujú nerešpektovanie názorov občanov jednotlivých krajín.

„Ako sa správa ku mne ako ku kresťanovi. Cítim, že tie kresťanské hodnoty tam nemajú veľkú váhu, nerieši sa to, nie sme rešpektovaní, napr. LGBTI musíme ich rešpektovať, ale nás nerešpektujú, alebo presadzovanie potratov – vnímam to akoby sme nemohli zasiahnuť.“

„V niečom je dobré, že máme EÚ, že máme jednotnejší názor, ale na druhej strane to nie vždy odzrkadľuje názory občanov jednotlivých krajín... a aj keď EU bojuje proti diskriminácii, tá sa nedá vymazať, lebo sa nedá vyhovieť všetkým, je to zložitá téma.“

Čo by malo byť inak? EÚ je nevýrazná, treba viac informácií, viac podpory mladým, viac rovnosti.

Najčastejšie uvádzaným návrhom na všeobecnú zmenu bolo zvýšenie informovanosti obyvateľov, **zlepšenie komunikácie** ale aj viac vzdelávať o konkrétnych aktivitách. Mnohí mladí ľudia vedia o EÚ len veľmi málo, informácie k nim nepreniknú, prípadne sa im dostávajú len v čiastkovej podobe. S tým ide ruka v ruku aj apel na zlepšenie obrazu EÚ medzi mladými, viac a presnejších či konkrétnejších informácií o činnosti, ale tiež komunikáciu priateľskú tejto cieľovej skupine (komunikačné kanály, jazyk, obsah apod.), či investíciu do mediálnych kampaní na zvýšenie povedomia o aktuálnych problémoch. Uvítali by v tomto smere tiež vyššiu aktivitu slovenských poslancov v európskom parlamente. Lepšia informovanosť je podľa niektorých aj predpokladom väčšej podpory širokej verejnosti.

„EÚ sa snaží propagovať, ale nie vždy konkrétnym spôsobom, konkrétne riešenia a veci čo robí. Ukázať to konkrétne.“

„Viac sa zviditeľniť, ak máme politikov v Bruseli, tak nech viac ukazujú aký (je) prínos.“

„Mala by EÚ byť dostupnejšia ľuďom.“

V jednej z fokusových skupín účastníci navrhovali zmenu komunikácie EÚ smerom k menej aktívnej mládeži. Z ich pohľadu sa momentálne EÚ zameriava hlavne na akademicky orientovaných študentov, no menej na technicky orientovaných a menej aktívnych mladých ľudí. Dostupnosť informácii je obmedzená aj voči znevýhodneným skupinám, či skupinám s nižším vzdelaním.

Okrem toho účastníci konzultácií prízvukovali aj **potrebu väčšej podpory mladých ľudí**. Uvítali by viac možností pre **vlastný rozvoj** ale aj **zvyšovania kvality vzdelávania**, či viac zapájať do **projektového vzdelávania**, organizovať súťaže, podujatia a aktivity zamerané na „budovanie krajšej budúcnosti“. Jednotlivo bola diskusia aj o tom, do akej miery EÚ načúva mladým a reaguje na potreby. Nie je zhoda v tom, či je potrebné viac podporovať zapájanie mladých do tvorby politík, v každom prípade je to v tomto kontexte relevantná téma.

„Myslím si, že by EÚ mala viac podporovať mladých ľudí a ich budúcnosť aby sme mali motiváciu do života.“

„Mladí ľudia dokážu spraviť veľa. ... Mladí ľudia nie sú vypočutí. ... Mladí ľudia, keď chcú tak dokážu byť vypočutí.“

Ďalšie návrhy na zmenu (podľa frekvencie):

- opatrenia na vyrovnanie rozdielov medzi krajinami, regiónmi, obyvateľmi (rovnosť medzi štátmi, viac pomoci menším/ slabším krajinám, slabšie rozvojové krajiny nestíhajú dobiehať silnejšie; máme rovnaké ceny produktov ale veľmi odlišné platy, rovnaké platy v štátoch)
- zelené opatrenia (lepšie životné prostredie, globálne otepľovanie, ekológia, predchádzanie ekologickým problémom)
- opatrenia na podporu rovnosti (podpora menšín, rovnosť všetkých ľudí bez ohľadu na rasu, pohlavie, sexuálnu orientáciu, vierovyznanie; „neriešiť rasizmus, každý sme rovnaký, nezáleží na tom ako vyzeráme z vonku, ale akí sme z vnútra“)
- ekonomické opatrenia (podpora hospodárskeho rastu, konkurencieschopná ekonomika)
- opatrenia na kontrolu nakladania s eurofondmi (väčší prehľad v tom na čo sa dávajú peniaze a či sú vlastne vkladané do naozaj potrebných vecí; parlament EÚ by mal viac kontrolovať kde a načo idú peniaze), ale jednotlivo sa objavil aj názor, že potrebná je v prvom rade nižšia miera byrokracie a následnej kontroly vo verejnom obstarávaní

Viac krát sa v rôznych diskusiách objavilo, že EÚ **nie je dostatočne rázna, silná alebo aktívna**, hlavne pokiaľ ide o riešenie aktuálnych problémov (pandémia, ekológia, klimatická kríza, ekonomické problémy apod.). K tomu patrí aj názor, že by mala byť ráznejšia pokiaľ ide o medzinárodnú politiku, resp. vzťahy s krajinami mimo EÚ („mala byť tvrdšia voči štátom nepriateľským k nej“).

„EÚ by mala byť viac aktívna voči aktuálnym problémom (pandémia, globálne otepľovanie, ekológia)“

„EÚ veľa hovorí, no málo koná – mala by byť teda ráznejšia, aby sme mali krajšiu budúcnosť a predišli tak ďalšej hospodárskej kríze, či rôznym ekologickým problémom.“

„Nie len sľubovať, ale aj jednať.“

Ojedinele sa ozývali tiež hlasy, ktoré volajú po tom, aby EÚ **podporovala jednotu**, viac „zjednocovala štáty (napr. aj v očkovaní), či aby stanovila rovnaké pravidlá v štátoch kvôli pandemickým opatreniam. Jeden z veľmi konkrétnych návrhov bol napr. ten, aby lieky ktoré schváli európska lieková agentúra boli dovážané a dostupné aj tu na Slovensku (na rakovinu, ...). Tieto návrhy rezonovali častejšie hlavne vo vzťahu k riešeniu situácie v dôsledku pandémie COVID 19.

Jednotlivo v tomto kontexte mladí uvádzali, že im chýba **viac spolupatričnosti, ohľaduplnosti, porozumenia, lepšie medziludské vzťahy**, či vôbec to, aby bola pripisovaná väčšia váha názorom „vzdelaných ale obyčajných ľudí“.

Kategória **skeptických** hlasov naopak volala najčastejšie **po väčšej samostatnosti jednotlivých národných štátov**. Hoci myšlienka zjednocovania ako taká nie je hodnotená negatívne, EÚ je vnímaná ako príliš rozmanitá na to, aby bolo možné ju zjednotiť vo všetkých oblastiach. **Názorová a**

kultúrna“ samostatnosť či hodnotové otázky by mali byť ponechané v kompetencii jednotlivých členských krajín.

„Niekedy sa stráca názorová a kultúrna samostatnosť ak niektorá z krajín si chce niečo presadiť, čo iné až tak nepovažujú za dôležité.“

„EU tlačí svoju ideológiu do všetkých krajín, LGBTI tlačí svoju filozofiu a napr. Poľsko s tým má problém. ... A začína sa tlačiť to, že to čo povie EÚ platí pre všetky krajiny. EÚ nevznikla preto aby sme mali rovnakú ideológiu v EÚ.“

„Nápad zjednocovania je fajn, no tým, že je EÚ veľmi rozmanitá, tak je ťažké tlačiť všetkých do jednej veci a spojiť 27 štátov v jedno, napr. ako sme mohli vidieť pri zmene meny na euro - rozdiely medzi bohatými a chudobnými krajinami vedia spôsobiť hospodársku krízu či infláciu.“

Malá no nie bezvýznamná časť účastníkov konzultačných diskusií uviedla, že **nevedia**, alebo im **nenapadá, čo by malo byť inak**. Často sa takýto názor objavoval u takých mladých, ktorí sa o tému veľmi nezaujímajú, alebo majú o EÚ a jej fungovaní málo informácií.

Benefity a obmedzenia z členstva SR v EÚ

Minimálne informácie o fungovaní EÚ a usporiadaní EÚ. Viac vedia len tí, ktorí sa venujú téme z vlastnej iniciatívy.

Opakovanie takmer pri všetkých témach zaznievalo hodnotenie slabej **informovanosť** o otázkach súvisiacich s usporiadaním a fungovaním EÚ ako veľmi **slabú až nedostatočnú**. Opačný názor, a to že informovanosť je dostatočná, sa vyskytoval len minimálne. Mladí ľudia nemajú veľa možností prísť do kontaktu s takýmito informáciami napr. v škole a stredné školy sa na túto tému zameriavajú len okrajovo počas hodín občianskej náuky. Svetlé výnimky, ktoré potvrdzujú dobrú orientáciu v problematike, sa téme cielene venovali alebo naďalej venujú napr. aj v ďalšom štúdiu. V problematike sa často dostatočne neorientujú ani učitelia, skúsenosť je s nimi taká, že mnohí sa ani nesnažia zorientovať alebo vyhľadávať informácie. Pokiaľ ide o úroveň informovania a vzdelávania o týchto témach v školstve, konzultujúci sa zhodli, že aktuálna situácia rozhodne nie je dobrá, a treba ju zmeniť. Vnímajú **nenahraditeľnú úlohu školy** v informovaní o témach zahraničnej ale aj domácej politiky, kam dianie v EÚ rozhodne patrí. Vnímajú tiež, že nedostatočná informovanosť a porozumenie týmito témam ľahko vedie k nižšej odolnosti voči manipulácii či negatívnemu ovplyvňovaniu.

„Človek v mojom veku (stredná škola), ktorý sa o túto tému nezaujíma, o nej veľa nevie.“

„Keby som si nevybrala špeciálny seminár z občianskej výchovy, tak asi neviem takmer nič.“

„Chodila som na zdravotnú školu, tiež sme o tom nehovorili, cítim nedostatok informácií.“

„Mám dosť informácií, ale je to tým, že som mala špeciálnu strednú školu a vybrala som si taký odbor na štúdium aj na VŠ, ale vnímam, že som svetlá výnimka.“

„Mám pocit, že v poslednom čase sa ku mne dostalo viac hoaxov o Európskej únii ako skutočných informácií.“

Účastníci diskusií sa vyjadrovali aj k ďalším **informačným zdrojom a kanálom** hoci skôr len všeobecne (médiá, internet, sociálne siete). Väčšina sa opäť zhoduje v názore, že takýmto spôsobom a dá k informáciám dostať. Ak ich však človek z vlastnej iniciatívy nesleduje pozornejšie, informovanosť je len povrchná. Problémov je v tomto smere viac: **zrozumiteľnosť informácií, selektívnosť tém** (orientácia len na dianie na Slovensku bez EÚ kontextu), **pravdivosť, dôveryhodnosť**. Problémom môže byť aj **zorientovať sa v informáciách** a to aj kvôli nedostatočnému základu, ktorý si mali osvojiť ešte počas štúdia či už na základnej alebo strednej škole. Situácii môže pomôcť, ak sa téme venujú v rodinách spolu s rodičmi, lebo je tam prirodzený záujem o tému. Informácie o EÚ z rodiny však boli spomenuté len raz.

„Nemyslím si, že mám dostatok informácií, ale nemyslím si, že je to moja chyba... niekedy ani neviem, kde začať, kde zisťovať.“

„Tak zdrojov informácií je dosť, ale to množstvo je také veľké, že už veľa krát si to ani nepamätám.“

„Spolužiaci nemajú toľko info, ja viem celkom dosť, lebo rodičia sa o to zaujímajú a hovorili mi o tom.“

„Že možno niektoré informácie EÚ ani nedáva von a a nedostanú sa k bežným ľuďom.“

„Ja neviem vôbec nič o tom , dajú sa nájsť informácie, no stále to nie je pravda, všetko ostáva hore v parlamentoch, oni platia to, čo si majú ľudia myslieť.“

Nielen **obsah ale aj forma** je dôležitá, pre dostatočné pochopenie je dôležité aj to, akým spôsobom a akým **jazykom** sú informácie mladým ľuďom komunikované. Nevhodne zvolený spôsob komunikácie a prezentácie môže dokonca aj odradiť. Jednotlivo sa objavil aj v tejto súvislosti odkaz na potrebu kritického myslenia, ako zručnosti potrebnej pre orientáciu v informáciách o EÚ.

„Mali sme v siedmej triede na výlete v Bruseli prednášku, ale ten človek používal také slová, že jediné, čo si z nej pamätám, bola jeho kravata.“

„Na internete informácie sú, a veľa vecí sme sa učili aj v škole. Ide najmä o to, ako sa každý človek k tejto téme postaví, pretože kto chce, ten si informácie nájde. ... Dôležité je pri tom všetkom kriticky vnímať informácie a vedieť ich správne vyhodnotiť.“

Ťažko hodnotiť niečo, o čom vieme len málo. Návrhy smerujú k demokratickým princípom.

Nedostatok informácií o usporiadaní a fungovaní EÚ prirodzene viedol k tomu, že väčšina účastníkov sa k téme nevedela vyjadriť, alebo sa k téme **vyjadrili len veľmi všeobecne resp. hodnotiaceo**, teda zopakovali odpovede, ktoré sme už uviedli vyššie. Stretli sme sa tiež s názorom, že väčšina z účastníkov si ani **nepamätá rozdiel v živote mimo EÚ**, takže sa necítia nie úplne kompetentní porovnať ako to bolo a ako to je, že čo je lepšie a podobne.

Menšia časť konzultujúcich počas diskusií formulovala nasledujúce návrhy a hodnotenia:

- Ťažkopádne rozhodovanie

EÚ sa ťažkopádne rozhoduje, lídri sa častokrát nevedia dohodnúť na dôležitých otázkach. EÚ nestojí na tak pevných pilieroch, ako sa možno javí a v mnohých otázkach nie je silná. V tejto súvislosti prebiehala tiež debata o konkrétnych problémoch akými sú Brexit či situácia na poľsko-bieloruských hraniciach.

- Demokratický deficit

Jedna účastníčka deklarovala, že je spokojná s tým, ako funguje, ale treba hľadať spôsob, ako vyriešiť demokratický deficit, ktorý je vo fungovaní komisie ako aj zmenu v hlasovaní na kvalifikovanú väčšinu z jednohlasného hlasovania, lebo sa nevieme posunúť v závažných témach ako je napr. právny štát a aby sme sa mohli posunúť smerom k modernejšej Európe. Zároveň si myslí, že stále viac sa zvyšuje úloha aj EÚ parlamentu a verí, že je len otázkou času, keď sa to zlepší.

- Kontrola eurofondov

Navrhovaný orgán na kontrolu čerpania a využívania eurofondov aby to bolo efektívne. Problém, ktorý sa následne v diskusií ukázal, sú obavy kde sa dajú nájsť nezávislí a zároveň kompetentní ľudia, ktorým by sa dalo dôverovať, že takúto kontrolu budú robiť tak ako sa má.

- Menej byrokracie

V tomto prípade jeden účastník konštatoval: „moje chápanie je asi také, že tam je veľa byrokracie, ale netuším.“

- Vnútoraná ekonomická nerovnováha

Opäť jeden názor o krehkej sile ekonomiky EÚ: „Nie som s tým spokojný, počul som, že EÚ do 20 - 30 rokov padne, porovnávalo sa to s Amerikou, viem že mena euro je slabá v porovnaní s dolárom, príčina je , že je pár silných krajín, ktoré držia slabšie, a napr. v EÚ nie sú také priepastné rozdiely, systém je tak nastavený, že silní ťahajú slabých.“

- Nedostatočná vymožitelnosť princípov právneho štátu v členských krajinách

V jednej zo skupín účastníci vyjadrili nespokojnosť s usporiadaním EÚ. Narážali na slabú reakciu EÚ a nedostatok mechanizmov na vymožitelnosť princípov právneho štátu v Poľsku či Maďarsku. Princípy boli prijaté počas vstupu krajín do Európskej únie, avšak od vtedy sa princípy len monitorujú, no nevyžaduje sa ich dodržiavanie. Podľa účastníkov preto verejnosť „neberie EÚ vážne,“ zároveň upozorňovali na používanie vágneho jazyka v EÚ inštitúciách a v komunikácií s občanmi.

Benefity/ pozitíva z členstva v EÚ

Najčastejšie diskutujúci uvádzali ako benefity tie, ktoré pociťujú priamo na svojej koži, prípadne pozorujú bezprostredne vo svojom okolí. Kompletný zoznam má nasledovnú podobu:

- **možnosť cestovania** (aj program zadarmo po EÚ) a **otvorené hranice**⁴ (voľný pohyb osôb v Schengenskom priestore)
- **spoločná mena Euro** vo viacerých krajinách,
- **programy Erasmus**
- **lepšie možnosti vzdelania** (prístup k vzdelaniu, podpora študijných projektov, programy na rozvoj a vzdelanie mladých ľudí, vzdelávanie v zahraničí, možnosť preplatenia štúdia, ...)
- **finančná podpora cez rôzne schémy**, programy (eurofondy)
- **možnosť pracovať v inej krajine**
- voľný pohyb tovaru, ľahšie nakupovanie
- finančná bezpečnosť (napr. zákony na ochranu spotrebiteľov, zamestnancov, atď.)
- celkový progres Slovenska vďaka členstvu v EÚ
- vyššia úroveň ochrany (napr. schvaľovanie vakcín cez európsku liekovú agentúru – vyšší level ochrany ako keby sme si to len my riešili)
- spoločný Plán obrany
- spoločné kvóty v ekologických otázkach,
- vyjednávací sila voči iným veľmociam (US, Čína, Rusko).

⁴ Zvýraznené možnosti sa objavujú najčastejšie resp. vo väčšine skupín.

- sloboda názoru, garancia práv

Za benefity označili mladí vo viacerých skupinách aj **pocit bezpečia a istoty** ale aj **spolupatričnosti**, ktoré členstvo Slovenska v EÚ občanom poskytuje.

Z citátov, ktoré ilustrujú verbalizované výhody z členstva uveďme napr. nasledovné:

„Užívam si, ako môžem cestovať po celej EÚ bez pasu len s občianskym preukazom.“

„Naj benefit je program pre mladých ľudí, kde môžu zadarmo cestovať po EÚ vlakom, lietadlom hocičím, milujem cestovanie a zapojím sa do súťaže, aby človek zistil a spoznal krajiny, kde by chcel žiť.“

„Bola by som rada ak by EÚ ďalej spájala štáty. Napríklad cez výmenu študentov ako je Erasmus ale ešte vo väčšom.“

„Cítim väčšie bezpečie, keď som v inej krajine Európskej únie v porovnaní zo zvyškom sveta.“

„Európsku úniu vnímam ako pevný základ, kde by sa Slovensko mohlo oprieť a snád' by aj dostalo pomoc.“

„Pomáha nám postaviť sa na nohy ako postkomunistickej krajine; tvorí z nás modernú krajinu a ja ako mladý človek chcem žiť v modernej krajine.“

„EÚ nám vo veľkom pomáha cez eurofondy.“

„EÚ má veľa výhod napríklad v oblasti obchodu. Iné štáty, ktoré prostredníctvom obchodu podporujú našu ekonomiku by si nás bez EÚ možno ani nevšimli.“

Čo chýba

Viacerí mladí (väčšinou) z kresťanských organizácií akcentovali ako negatívum jednostranné pretláčanie moderných liberálnych hodnôt, podľa nich **chýba hlas rovnocennej konzervatívnejšej skupiny**, ktorá nie je menšia, len ju nie je vôbec počuť. Chýba tiež podpora mladých rodín a celkový „návrat ku koreňom“ Európy, k tradíciám, poukazovanie na tradičné hodnoty a benefity pre spoločnosť z nich plynúce. Viacerým vadí prijímanie všeobecne platných pravidiel, ktoré je potrebné dodržiavať, hoci sa nie vždy zhodujú s ich hodnotovým presvedčením alebo vierovyznaním.

V jednej zo skupín účastníci konzultácií diskutovali o možnosti zavedenia **finančnej podpory študentov vysokých škôl** ako podpora pri štúdiu v zahraničí alebo motivácia študentov zostať študovať na slovenských vysokých školách. Na stredných školách by z ich pohľadu mala EÚ zabezpečiť väčšie príspevky na písacie potreby, študijné materiály a učebnice. V tomto prípade sa diskutovalo aj o **migrácií** a o **jednotnom európskom občianstve**, s tým však väčšina v skupine napokon nesúhlasila.

V inej skupine diskutujúci konštatovali, že im chýba **zavedenie jednotných pravidiel v primeranej miere** („žiadny extrém, aby ľudia nepociťovali obmedzovanie slobody ako sa to práve deje“).

V ďalšej skupine diskutujúcim chýbali **väčšie práva obyvateľov EÚ** „podľa jednotlivých štátov“, ale napr. aj koordinovaná požiadavka na **vyššie mzdy**, jednotná s ostatnými krajinami.

V jednej zo skupín bola tiež (opakovane) intenzívna diskusia na tému **transparentného využívania prostriedkov EÚ**, pretrvávajú obavy z ich nehospodárneho využívania.

„Nie všetky krajiny dodržiavajú pravidlá. Nikde sa 100% peňazí nedostane na to, na čo má ísť. Nejaká časť sa stratí, pôjde na niečo iné, na nejakú zbytočnosť.“

*„Nieкто, má rozhodovať do ktorých oblastí pôjdu peniaze z EÚ a do ktorých nie.
„Ľudia si robia s peniazmi čo chcú.“*

Rovnako jednotlivo zaznelo, že EÚ nevie prijať **kritiku**, tvrdo argumentuje a každého, kto kritizuje označuje hanlivo.

Nepociťujú obmedzenia, vedia len málo o ich existencii. Vyhovuje status quo.

Väčšina účastníkov konzultačných diskusií uviedla, že **nepociťujú obmedzenia zo strany Európskej únie**, ktoré by priamo zasahovali do ich životov. Mnohí tiež nevedia, prečo konkrétne by ich mala obmedzovať, keďže nevedia, ktoré zákony sa prijímajú kvôli zosúladovaniu legislatívy s tou európskou. Väčšina si skôr uvedomuje **výhody z členstva v EÚ**. Mnohé názory sú preto nie na základe vlastných skúseností, ale na základe skúseností rodičov, príbuzných, známych apod.

Pomerne často zaznieval názor, že **EÚ by nemala zasahovať do životov mladých ľudí viac**. Skôr menej, aj napriek tomu, že Slovensko patrí ku štátom, ktoré si vážia členstvo v EÚ napriek všetkému. Tento postoj však súvisí aj s nedostatočnou informovanosťou a znalosťou procesov. Nepociťujú obmedzenia, nevedia ani žiadne uviesť, preto **aktuálny stav vyhovuje**.

Opakovane sme sa tiež stretávali s tým, že hoci konzultujúci nevedeli uviesť, v akom smere/ oblasti pociťujú obmedzenia, majú pocit že **EÚ obmedzuje suverenitu a autonómiu jednotlivých členských štátov** a podľa ich názoru to nie je správne. Uvítali by preto viac autonómie, samostatnosti a sebestačnosti Slovenska. Konkrétnejšie sa otázky venovali v niektorých skupinách v súvislosti so situáciou v Poľsku a Maďarsku, ktorá je vnímaná sporne. Zhoda panuje v názore, že medzi rešpektovaním slobody a potrebou zasiahnuť kvôli tomu, čo sa v krajine deje je veľmi tenká.

„Myslím, že EÚ by mala rešpektovať suverenitu krajín, aj keď niekedy je to náročné – ako napr. v Maďarsku, resp. Poľsku.“

„Ja si na druhej strane myslím, že ak by sme sa my ocitli v takej situácii ako Maďarsko, tak by som bola rada, aby EÚ zasiahla.“

Hoci v otázke obmedzení a zasahovania do vnútorných záležitostí členských krajín nie je zhoda, vadí aj „extrémne pomalé“ rozhodovanie, keďže pri niektorých otázkach je nutná 100% zhoda a mnoho štátov vyjednáva. Na druhej strane je však akceptovaný aj názor, že požívanie výhod z členstva musí byť podmienené aj splnením nejakých kritérií, resp. dodržiavaním pravidiel.

V diskusiách potom odznali aj konkrétnejšie výhrady voči obmedzeniam, v porovnaní s výhodami sú však uvádzané s významne nižšou frekvenciou, uvádzali ich väčšinou len jednotlivci. Zaznelo aj niekoľko návrhov na prijatie obmedzení. Ich prehľad uvádzame v nasledujúcich zoznamoch.

Obmedzenia, ktoré vadia:

- **Colné povinnosti pri objednávaní tovaru z krajín mimo EÚ.** Clá spojené s extra byrokraciou pri objednávaní z Aliexpressu/ Wishu mimo Európskej únie. Strata colných výnosov.
- **Povinné kvóty v oblasti potravinovej bezpečnosti.** „Obmedzuje to národné hospodárstvo.“
- **GDPR.** Napríklad, keď smernica nebola, tak sa dalo nahliadnuť do zoznamu ubytovaných, ktorí dostali miesto na internáte. Potom sa dalo ľahšie vymeniť miesta, lebo ľudia si vedeli hneď nájsť niekoho kto bol na bloku, kde chceli ísť. Po prijatí GDPR to už nebolo možné.

- Veľa byrokracie. Napríklad pri projektoch Erasmus je potrebné vyplňať „veľa papierov“.
- Obmedzené možnosti pre zapájanie sa do programov a projektov pre mladých. „Myslím si, že EÚ by mala dávať viac možností mladým, a nie len pár ľuďom, ale aby sa podpora a pomoc dostala ku každému.“
- Nedostatočná platforma pre mladých v rámci diskusie o EÚ. Mal by byť väčší priestor.
- Prijímanie zákonov, smerníc, vyhlášok nad naše štátne. Pre krajiny, ktoré sa zle rozvíjajú výhodou, pre krajiny ktoré rýchlo napredujú môže byť brzdou spomalením.
- Prísne technické normy. Výrobky exportované do EÚ musia spĺňať jej technické normy čo nedokážeme splniť.
- Dvojaká kvalita potravín, tovarov. Lepší/výberový tovar ide priamo do vyspelejších krajín a zvyšný, nie až tak kvalitný, sa dováža k nám.
- Obmedzenia pre poľnohospodárov. Pozorujú obmedzovanie EÚ predovšetkým čo sa týka poľnohospodárstva a tým pádom obmedzenie v rámci celkového rastu štátu. Priamy dopad na mladých je potom v tom, že ich to odrádza v budúcnosti pracovať v tejto oblasti. Na druhej strane, kto má vo svojej rodine blízkych, ktorí v tejto oblasti pracujú, pociťuje tieto obmedzenia na vlastnej koži.
- Spôsob regulácie potravín. Napriek veľkým reguláciám majú členské štáty možnosť upravovať podmienky prenosu potravín a iných výrobkov do zahraničia, čo im často príde neprehľadné a problematické.
- Zákazu vývozu nepasterizovaných výrobkov. Potreba apelovať na celistvosť a unifikáciu regulácii o prenose tabakových a nepasterizovaných slovenských výrobkov.

Obmedzenia, ktoré by bolo dobré zaviesť:

- Ochrana životného prostredia. EÚ mala robiť viac, najmä v oblasti ochrany životného prostredia, kde snahy EÚ nie sú vnímané ako úplne autentické a uveriteľné
- Pandemické opatrenia. Niektorí by uvítali aby EÚ zasahovala viac, napríklad pravidlá aby boli jednotné naprieč EÚ. Dôvodom je, že takéto opatrenia by mohli byť aj kvalitnejšie ako keď ich zavádzajú miestni politici na základe tlaku, ktorý cítia od potenciálnych voličov. Ďalším príkladom bola vakcinačná kampaň, keď už EÚ schválila vakcíny, pomohlo by, keby ich podporila aj kampaňou.
- Digitalizácia. EÚ by mala viac vyžadovať dodržiavanie hodnôt.

Jednotlivo zaznela aj obava z toho, že pri „hnaní sa za zelenším svetom“ nebudú opatrenia reflektovať rozdiely v životnej úrovni medzi západom a východom, najmä boj proti dieselovým motorom a obava z príliš vysokých daní na fosílna palivá.

Politické usporiadanie EÚ v budúcnosti (Európska demokracia)

Rovnocenné postavenie členských štátov a väčšia EÚ.

Aj téma usporiadania EÚ v budúcnosti narazila na problém nedostatočnej informovanosti a znalosti EÚ, jej štruktúry a procesov. Táto neznalosť bola najväčšou prekážkou v uvažovaní o budúcej podobe EÚ. Téma sa zároveň venovala výrazne menej skupín. Menšia časť prejavila **dôveru systému** a pocitu, že je nastavený dobre, a teda môže byť zachovaný dnešný stav. Konkrétnejšie závery sa potom objavovali skôr len ojedinele. Smerovali hlavne k potrebe vzájomnej kontroly orgánov EÚ, ale tiež kontrole čerpania prostriedkov už na úrovni EÚ. Zopakovaný bol aj názor, že EÚ by mala „dávať priestor mladým sa aktívne zapájať a pochopiť jej fungovanie a dôvod existencie.“

Vo viacerých skupinách rezonoval názor, že pre budúce fungovanie EÚ je dôležité **posilniť rovnaké alebo rovnocenné postavenie/** usporiadanie členských štátov. Návrh reaguje na pocit, že to tak v dnešnom usporiadaní nie je (napr. vyššie spomenutá rôzna kvalita potravín, veľké sociálne rozdiely apod.).

„Všetci by mali mať rovnaké pravidlá a navzájom si vedieť pomáhať.“

„Každý by mal mať právo vyjadriť sa a dianie ovplyvniť.“

„Rovnocenné, samozrejme ak je menší štát tak budú priamo úmerne upravené podľa rozvinutosti krajiny či už zo stránky populácie alebo vývinu spoločnosti.“

Jednotlivo tiež zaznelo, že zástupcovia jednotlivých krajín by mali aktívne pretláčať záujmy svojej krajiny a svojich voličov a tiež výsledky ich práce a momentálne dianie by mali byť prehľadnejšie a aktuálne reflektované bežným ľuďom.

V čom v princípe panuje zhoda, to je **súhlas v otázke ďalšieho rozširovania EÚ**. Samozrejme za zachovania princípu „rovnocenného“ partnerstva pre všetky členské štáty. Dôležité je pracovať aj na zlepšení životnej úrovne v ekonomicky slabších krajinách. Ideál je, aby sa všetky európske krajiny stali súčasťou EÚ. Dotkli sa aj podmienok vstupu, majú pocit, že kritériá sú dostatočne prísne. Ako problematická je potom vnímaná možnosť vetovať vstup krajiny inou členskou krajinou (napr. spor Severné Macedónsko a Grécko).

„Všetci v Európe by mali byť v Európskej únii. Príde mi blbé, že všade musím ísť s pasom v rámci kontinentu.“

„Ak nejaká krajina dosiahne podmienky na EÚ, nech tam vstúpi. To je problém, že jedna krajina môže vetovať vstup do EÚ, ako Severné Macedónsko vs. Grécko.“

„V budúcnosti by mala EÚ prijať medzi seba viac štátov a snažiť sa o zlepšenie životnej úrovne v chudobnejších krajinách.“

Väčšie kompetencie EÚ navrhovala jedna skupina konzultujúcich. Chceli by vidieť uplatnenie zákonov EÚ a vidieť aj proces za nimi. Rovnako by chceli vidieť čo a prečo sa zákon/politika vytvára ako aj to, aký to má dopad a či to splnilo cieľ. Títo účastníci dospeli k myšlienke **federácie**, pričom podľa ich názoru dobre fungujúca EÚ by mala prejsť do takéhoto stavu. No v tejto skupine nebol jednoznačný súhlas s týmto návrhom, diskutujúcich sa prikláňa k názoru, že je potrebné zachovávať kultúru jednotlivých krajín a ich národnú suverenitu.

Bezpečnosť a vysoká životná úroveň. Sloboda a rešpekt voči hodnotám, kultúram a tradíciám národných štátov. Zelená.

V prvom rade väčšina konzultujúcich vyzdvihovala potrebu **stabilného a bezpečného spoločenstva**, v ktorom je jednou z priorít **vysoká životná úroveň obyvateľov** všetkých krajín resp. vyrovnávanie regionálnych rozdielov. Akcent je práve na znižovanie sociálnych rozdielov. Opakoval sa aj motív prijatia vo vzťahu ku **kresťanským hodnotám, rešpektu kultúr a tradícií** národných štátov. Podobne rezonoval aj motív väčšieho dôrazu na **ochranu životného prostredia** resp. ekologické otázky a **presadzovanie demokratických hodnôt**.

„Chcela by som, aby v budúcnosti v EÚ bol každý prijatý ... Možno naše kresťanské hodnoty nie sú vypočítané... ale možno mnoho iných skupín tiež takto vníma svoje postavenie...“

„Vo viacej ekologickej, kde si budeme všetci rovní, deti budú mať väčšie právo vyjadriť svoj názor a podieľať sa na vývoji krajín.“

„Liberálnu, ekologickú viac slobodnú. ... Slobodnú so základnými ľudskými právami pre všetkých. ... Jednotnú, kde všetky štáty budú spolupracovať, mierumilovnú.“

„V EÚ ktorá vytvára pocit ochrany ale zároveň neodoberá slobodu jej občanom a aj jedinečnosť jednotlivých národov.“

„V EÚ, ktorá aktívne reaguje na vznikajúce eskalujúce politické situácie v EÚ aj mimo nej.“

„V takej, ktorá podporuje jednotlivca a dbá na identitu skupín a je postavenia na hodnotách.“

Z konkrétnych návrhov opakovane zaznelo, že by mladí preferovali **návrat Veľkej Británie**. Posilnilo by to stabilitu, voľnosť cestovania, pracovania a študovania v Európe. Okrem toho by to bol „skvelý krok pre celú úniu“, a taktiež dobrá propaganda pre ostatné členské krajiny EÚ. Zlepšilo by to celkovú mienku o EÚ a ďalšie členské štáty by si uvedomili, že to nie je správny krok na vyriešenie problémov. Bola by to zároveň aj určitá forma prevencie proti vystupovaniu ďalších členských krajín z EÚ.

V jednej zo skupín, kde sa venovali myšlienke **federácie** konzultujúci navrhovali, že by chceli žiť vo vysoko federalizovanej EÚ, celkovo sa im páčila možnosť menšieho množstva kompetencií pre vládu Slovenska. Vyzdvihli aj potrebu jednotnej zahraničnej politiky, kde by sa promovala myšlienka Európanstva s dôrazom na práva a ochranu jednotlivcov. Jednotlivo sa objavil aj návrh pre prijatie jednotnej legislatívy naprieč celou úniou.

Vyhovuje súčasný spôsob riadenia EÚ.

Rovnako ako pri predchádzajúcich otázkach, limitom pre diskusiu bola informovanosť diskutujúcich. Opäť sa téme ani nevenovali všetky skupiny. Čo do konkrétnych názorov, značná je časť tých, ktorým vyhovuje súčasný stav, **aktuálny model fungovania považujú za dostatočný** a vyhovujúci súčasnej situácii.

„Systém netreba meniť.“

„Každá krajina má slovo, v tom čo sa deje a právo sa vyjadriť, a spoločne sa nájde kompromis.“

„Mne sa páči ako to funguje momentálne, ale mám pocit, že niektoré krajiny majú väčší vplyv, ale je to pochopiteľné, keďže viac investujú.“

„Nastavenie ako je teraz, je to demokratický systém, je to OK.“

Najčastejší navrhovaný inovatívny prvok v riadení EÚ spočíva v **zavedení princípu odbornosti** (alebo aspoň kompetentnosti). Viacerí navrhovali, že na riadení EÚ sa majú podieľať odborníci, nie len politici, ľudia ktorí problematike rozumejú, ktorí vidia problémy ľudí v aktuálnom čase.

„Nejakým spôsobom zabezpečiť viac vedcov, odborníkov. Dať podmienky ktoré budú zamerané na vedomosti alebo prax v oblastiach ktorým sa na jednotlivých pozíciách venuje daná osoba. Nie jeden človek, viacero zástupcov.“

„Odborníci spolu s normálnymi ľuďmi.“

„Rozumní, vzdelaní, ekologickí, nekonfliktní, liberálni ľudia, ktorí sa zaujímajú o rozvoj krajiny a spokojnosť a rovnosť ľudí.“

„Ľudia zo všetkých štátov, ktorí vidia do problémov ľudí v aktuálnom čase.“

Ďalší diskutovaný princíp spôsobu riadenia spočíval v riešení dilemy medzi aplikovaním **princípu rovnosti verzus princípu podielu podľa sily ekonomiky alebo počtu obyvateľov**. Zhoda v názore, ktoré riešenie je lepšie nebola. Rezonuje tu však aj pocit nespravodlivosti, a to že „menšie krajiny ťahajú za kratší koniec“, teda že menšie krajiny ako Slovensko nemajú úplne váhu v porovnaní so silnými ekonomikami západu (*EÚ riadia tie štáty, ktoré majú dostatok financií a ktorých ekonomika patrí k veľkým svetovým ekonomikám*). V tomto kontexte zaznela aj kritika do slovenských radov pri neefektívnom získavaní eurofondov. *Na druhej strane sa mladým páči, že každý štát má hlas, nezáleží na počte obyvateľov.*

Viacerí diskutujúci to vnímajú tak, že v rámci riadenia EÚ je potrebné hľadať kompromis. Aby na čele neboli iba veľikáni, ale aby napríklad aj slovenský zástupca mal možnosť stáť na čele ktorejkoľvek Európskej inštitúcie. Tým pádom by sa vedeli viac vcítiť do problémov menších štátov. Taktiež nezabudli podotknúť, že na to, aby Slovensko mohlo riadiť EÚ, sa musí najprv naučiť riešiť problémy vo vnútri vlastnej krajiny. O budúcnosti EÚ by nemali rozhodovať lídri 2-2 najsilnejších krajín, ako napr. Nemecko alebo Francúzsko.

„Podľa toho, kto koľko prispieva, tak taký podiel na moci by mal mať. Plus kombinácia, že podľa počtu obyvateľov a ako dlho je krajina súčasťou EÚ tak takú rozhodovaciu silu má.“

„Každá krajina by mala mať rovnakú úlohu a rovnaké postavenie.“

„Z toho, ako sledujem médiá, mám občas pocit, že o smerovaní EÚ rozhodujú Merkelová s Macronom, ktorý v nej ale v podstate nemajú funkcie. To by sa asi nemalo diať.“

Ďalšia oblasť návrhov spočívala v **preferencii princípov zastupiteľskej alebo priamej demokracie**. Pričom navrhované boli rôzne variácie, ako zabezpečiť prístup na riadení EÚ čo najširšiemu spektru občanov, napr. kvótno zastúpenie podľa vekových kategórií, organizácie (nekonkretizované), významné osobnosti apod.

„Ľudia, ktorí zastupujú jednotlivé vekové kategórie.“

„Mali by tam byť zástupcovia organizácií.“

„Hlavne mladí ľudia, ale aj starší.“

„Mal by ju riadiť ľud.“

„Zastupitelia štátu, možno ocenení v rámci štátu, v rámci nejakej kategórie napr. v rámci EÚ ľudských práv alebo ekológie.“

Konzultujúci apelovali aj na vhodný **výber lídrov**, preferujú takých, ktorí rozumejú bežným ľuďom a ich problémom, potrebám svojej krajiny ale aj ostatných členských krajín. Mali by to byť ľudia, ktorí sú kreatívni, komunikatívni, vzdelaní a dokážu si presadiť svoj názor.

„Komunikatívny človek, ktorý vie zaujať ľudí svojou kreativitou.“

„Ľudia čo sú blízko bežným ľuďom.“

„Človek, ktorý by nedbal len na dobro svojej krajiny, ale všetkých krajín. Tím je taký slabý ako jeho najslabší článok a na to možno občas zabúdame.“

„Ľudia ktorí vedia presadiť názor a majú viac rozumu ako ja a viac IQ ako vek.“

Bežní ľudia majú mať možnosť byť vypočutí.

V tejto otázke najviac rezonovalo postavenie bežného človeka v demokratických procesoch. Mladí majú pocit že sú **nevypočutí**, dôvodom je aj **nedostatočné povedomie o problematike** a dôležitosti zúčastňovať sa napr. vo voľbách. V tomto smere vidia veľký informačný a komunikačný deficit hlavne na strane EÚ. Dôležité je v tomto smere dosiahnuť zmenu tak, aby občania (vrátane mladých ľudí) boli lepšie **informovaní, uvedomelí, vedomí si svojich práv a motivovaní ich uplatňovať**. Najviac v tejto súvislosti tiež rezonovala potreba zabezpečiť, aby boli „vypočutí“ aj bežní ľudia, resp. všetci občania so svojimi špecifickými potrebami. Diskutovalo sa nielen o fungovaní zastupiteľskej demokracie ale aj o intenzívnejšom využívaní nástrojov priamej demokracie. Medzi návrhmi zazneli aj také, ktoré spočívajú vo vytvorení takých nástrojov pri tvorbe politik, pomocou ktorých je možné „preniesť“ hlas zdola na najvyššie politické úrovne. Napríklad tvoria čisto **poradný orgán** a nijako priamo neovplyvňujú dianie. Jednoducho povedané majú právo sa vyjadrovať ale vedenie má byť natoľko schopné aby nemali potrebu ísť proti systému.

„Pre mňa osobne je dôležité, aby zastupovala rovnako názory všetkých vyrovnane, aby jej záležalo na bežných ľuďoch, aby načúvala ich názorom. ... A ďalej aby predchádzali extrémistickým názorom, dnes to je veľké riziko.“

„Jeden návrh priama demokracia. Systém ktorý dá ľuďom možnosť aby bol vnímaný ich názor a bolo prihliadané naň pri rozhodovaní.“

„Bežní ľudia by mali byť vypočutí.“

„Možno by mohli mladí mať tiež nejaké menšie zastúpenie v EÚ.“

„Aby komunikácia Európskej únie nebola iba jednostranná, ale aj sa pýtala normálnych ľudí. Aby prejavila záujem o človeka, možno o jeho rast či napredovanie, aby boli aktívnymi ľuďmi.“

Len jednotlivo sa objavili obavy, že žiadne takéto zapojenie nie je dobré, pretože „by to nemuselo mať dobrý dopad.“

EÚ a mladí ľudia

Občianske vzdelávanie na škole, info kampaň, komunikácia cez sociálne siete, zapojenie mladých a Erasmus. To sú odpovede na to, ako priblížiť EÚ viac mladým ľuďom.

Najčastejšie navrhované odporúčanie smeruje na Slovensko, týka sa **zlepšenia vzdelávania o EÚ** ešte na školách. Priamo na občianskej výchove by sa chceli dozvedieť o jej fungovaní, procesoch, vzťahoch apod. Mladí ľudia cítia, že by mali vedieť viac, ale nemajú sa to kde naučiť. V jednej skupine sme sa stretli dokonca s konštatovaním, že mnohí rovesníci konzultujúcich ani nevedia, že Slovensko je súčasťou EÚ a nevedia ani, ako funguje. Vedomosti o EÚ by mali byť osvojované naprieč celým vzdelávacím systémom, samozrejme prispôbené vekovej skupine žiakov a študentov.

„Do škôl na predmet Občianska náuka, aby sa viac preberala téma. Aby sme si uvedomovali viac.“

„Keby bolo viac vyučovania o EÚ, viac hodín o tom.“

„Lepšou formou podať informácie ľuďom o tom aké výhody ponúka EÚ a čo všetko pre nás EÚ robí, možno mať nejaký predmet v škole, ktorý by sa venoval tomu. Alebo viacej to zahrnúť do predmetov ako geografia, atď.“

Opakovane sa objavil tiež návrh, že by pomohlo aj môcť ísť na **študijný výlet** do miest, kde sídlia orgány EÚ, prípadne umožniť mladým viac spoznávať krajiny napr. aj v podobe odmeny za prospech. Samozrejmosťou by mali byť možnosti pre **stáže**. Jednotlivo boli v tejto súvislosti spomenuté aktivity IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.

„Už teraz sa nám ju snažia priblížiť a ponúkajú nám rôzne možnosti ako sa k nim dostať bližšie. V spolupráci s Iuventou organizujú rôzne cesty a zájazdy do Bruselu, a tak vzdelaní ľudia dostávajú príležitosť angažovať sa na chode EÚ a vidieť ako a kto ju riadi.“

Navrhovaná bola aj **komunikačná kampaň**, do ktorej vy boli zapojení influenceri a youtuberi. Privítali by akékoľvek, pre mladých prítlačivé formy propagácie Európskej Únie. Prednášky, workshopy, exkurzie, diskusie s inšpiratívnymi osobnosťami spoločenského života, vedcami, politikmi. Navrhovali rôzne kultúrne podujatia, voľnočasové aktivity. Netreba zabudnúť na atraktívne videá, prispôbené jazyku a vnímaniu mladých. Fungovať môže aj cielená reklama (jednotlivo bola v tejto súvislosti zaznamenaná kampaň „Make it green, make it real – Next Generation EU“. Medzi návrhmi sa objavil aj film, ktorý by EÚ prezentoval zaujímavo. V jednej zo skupín tiež padol návrh na kampaň vrcholových Európskych politikov, ktorí by sa mali prihovárať občanom v slovenskom jazyku, či kampaň, v ktorej by cestovali európski politici po krajoch, kde je pre EÚ nízka podpora. Pomohla by aj hra alebo hra v podobe aplikácie (ideálne medzinárodná).

„Viac prezentovať o čo tam presne ide. ... Hovoriť o EÚ, ponúkať možnosti, aby sme sa o tom mohli dozvedieť viac. ... Prezentácie, videá, prednášky s europoslancami. ... Vlastné skúsenosti ľudí- motivačné videá, prednášky.“

„Reklamy zamerané na EÚ.“

„Nie len mladým ale všetkým, poukazovať na výhody a benefity členstva a zapájania sa.“

Dôležité je nielen poskytnúť informácie, pre mladých je kľúčový spôsob, akým sa to deje. Ako sme zaznamenali aj pri predchádzajúcich témach, zložitá terminológia či komplikované konštrukcie skôr odradia než povedú k porozumeniu. Dôležitá je **neformálna komunikácia, zrozumiteľný jazyk, priateľský prístup**. Pomôcť by mohol aj rovesnícky prístup. Zaznamenali sme aj priamu skúsenosť s návštevou školy, kde boli informácie komunikované nezrozumiteľne - išlo o príliš odborné výrazy na priemyselnej škole, kde reálne žiaci veľmi nerozumeli.

„Priblížiť pomocou sociálnych sietí, formálne aj neformálne. ... Priateľským prístupom. ... Byť občas trochu neformálny.“

„Mladí potrebujú cítiť, že Európska únia na nich priamo vplýva. To sa letáčikmi nezmení.“

„Študentom najlepšie rozumejú študenti, mohli by mať väčšie zapojenie.“

Ďalší z návrhov smeruje k dôrazu na potrebu intenzívnejšieho a systematickejšieho zdieľania informácií **na sociálnych sieťach**. Je to komunikačný kanál, na ktorom mladí ľudia trávajú najviac času.

„Vytvoriť zaujímavý obsah na sociálnych sieťach, mladí ľudia sú tam, príde človek domov a otvorí si youtube a instagram

„Veľmi dobrá forma sú podcasty, s osobami ktoré sa vyznajú, rozhovor ktorý by trval do 1 minúty na tiktoku.“

Projekty a výmeny v rámci **programu Erasmus+** sú hodnotené ako veľmi dobrý nástroj na približovanie EÚ mladým ľuďom. Pomohlo by priblížiť ho širšiemu spektru mladých a tiež posilniť v konkrétnych aktivitách aj „prítomnosť EÚ“. Medzi návrhmi odznelo, že aj účastníci týchto aktivít by mohli viac komunikovať o svojich zážitkoch a skúsenostiach, čím by dokázali EÚ opäť priblížiť širším cieľovým skupinám

„Bola by som rada ak by EÚ ďalej spájala štáty. Napríklad cez výmenu študentov ako je Erasmus ale ešte vo väčšom.“

„Erasmus neskutočne pomáha propagovať EÚ. No hoci ľudia chodia, tak nešíria tieto idey, treba podporovať, aby robili osvetu a rozprávali, čo zažili.“

„Skvalitniť Erasmu. Čo som bola ka, necítila som prítomnosť EÚ, aj keď to bolo všetko preplatené. Necítila som chuť rozprávať o EÚ. Keby sme sa rozprávali o tom ako funguje EU, to by pomohlo, stroskotala som na tom, keď som si hľadala, viac o EÚ ako funguje.“

„Niektoré Erasmu sa tvária vznešene, ale sú malo o EU, niekde sa iba zabáva.“

V niekoľkých skupinách mladí konštatovali potrebu získavania praktických znalostí a skúsenosti z oblasti **vytvárania projektov a zapájania sa do súťaží** napr. o eurofondy. Navrhli projekty, v ktorých by mohli súťažiť a získavať reálne financie, napríklad pre svoju školu alebo kraj. Pomohlo by intenzívnejšie a širšie zapojenie mladých do aktivít (súťaž, iniciatívy) ale napr. aj do **konzultácií**.

„EÚ by mohla vyhlásiť nejakú súťaž. Každá škola by mala vymyslieť projekt. Reálny projekt na použitie eurofondov. Trvalo by to napríklad jeden celý školský rok. A peniaze by sa reálne použili na ten projekt.“

„Prečo by sa mali zaujímať? Ak by sme mali väčšiu právomoc zasiahnuť do rozhodovania, tak by sa mladí ľudia aj viac zaujímali.“

„Ankety čo by obyvatelia zmenili a následne sa snažiť prekonzultovať čo by bolo reálne splniť. ... Viac sa pýtať mladých, čo zmeniť.“

U malej časti veľmi kritických konzultujúcich sa objavil aj apel na **pravdivé a otvorené komunikovanie** všetkých informácií. Ich vnímanie je poznačené hlbokou nedôverou voči systému. Paralelne s týmito názormi v súvislosti s potrebou komunikácie u mladých s kritickými postojmi evidujeme aj negatívne postoje voči financovaniu propagácie, ale aj obavy z toho, že už dnes sa dejú nekalé praktiky a peniaze nie sú využívané na to, na čo majú.

„Hovoriť o všetkom na rovinu a úprimne, neklamať ľuďom, nezatajovať určité informácie.“

„Možno keby naozaj sa netajili informácie, viac dôverovať ľuďom a netajiť politiku.“

„Pozriem sa na reklamu EÚ a jediné, čo vidím sú vyhodené peniaze na reklamu.“

„Mám pocit, že dostávame na škole peniaze, ale sem tam zmiznú, niekto si uchmatne. Mám pocit, že je to problém školy, že nepomáhajú.“

Dobrá informovanosť, transparentnosť, objektivnosť.

Dobrá **informovanosť** a **porozumenie** je predpokladom pre **budovanie dôvery voči EÚ**, na tom sa opakovane zhodla väčšina účastníkov konzultácií. Okrem vhodnej a prítlačivej komunikácie pozitívnych stránok členstva v EÚ by mladí uvítali aj objektívne informovanie, resp. prezentovanie nie len pozitívnych stránok, ale „pravdivé zhodnotenie aj slabších stránok a priznanie nedostatkov“. V tomto smere opakovane zaznieva apel na transparentnosť v politických vyjednávaniach a rokovaniach.

„Chýba transparentnosť. Vlády by mali byť čo najviac transparentné voči tým nad ktorými vládnu. Stretnutia by sa mali nahrávať a byť dostupné v archívoch.“

„Niekedy sa ani novinári nedostanú na rokovania, ktoré by mali byť verejné. Lebo politici sa tak rozhodnú. Rovnako je ťažké dohľadať napríklad zmluvy – bežný človek sa k tomu ani nedostane.“

„Viac správ z EU a informácií z mainstreamových médií.“

„Možno aj negatívne veci, otvorenosť, aby sa EÚ netvárila dokonale, aj veci čo sa nepodarili.“

„Malo by to byť transparentné všetko – dohľadanie údajov a politických rozhodnutí.“

Zaznel tiež návrh, že pre pochopenie pozitív členstva v EÚ pre každodenný život by pomohlo na **konkrétnych príkladoch** (ceny tovarov, cestovanie apod.) ukázať rozdiel napr. v cene. Opakovane totiž v skupinách zaznelo konštatovanie, že dnešní mladí ľudia si nevedia predstaviť, aké by to bolo, keby Slovensko nebolo v EÚ. Väčšina z nich to buď nezažila, alebo boli príliš malí, aby si to pamätali.

„Čokoľvek, čo napríklad si človek objedná zo zahraničia, tak by malo niekde informáciu, že ak by si nebol v EÚ tak by to stálo toľko. Ale aj s cestovaním a ďalšími vecami dať také viditeľné porovnanie – s EU a bez EU. Pomohlo by to aj tým ľuďom, ktorý nezažili život mimo EÚ, tak by si to vedeli tak priblížiť, že aký pozitívny vplyv to má.“

V jednej zo skupín sa diskutujúci venovali téme **hoaxov** a ich vplyvu na vnímanie EÚ. Ukázalo sa, že to skutočne mladí vnímajú ako problém, EÚ je pre nich často neuchopiteľná inštitúcia. Nie je podľa nich

bežným ľuďom úplne jasné prečo vlastne existuje a prečo chce vstupovať do našich životov. Nepoznajú ju, nerozumejú jej a preto jej nedôverujú

„Nedá sa dôverovať nikomu, koho nepoznáš a koho si nezažil.“

„Keď o niečom dosť nevieš, tak si vyberieš nejaké informácie a tak si vytvoríš názor. A hoaxom sa uverí ľahšie ako pravde, lebo sú na to stavané.“

„Nevidím nejakých konkrétnych ľudí, ktorí by EÚ zastupovali navonok, je to taká abstraktná vyššia moc, pri ktorej neviem, čo chce a prečo to chce.“

Opakované pochybnosti o nakladaní s finančnými prostriedkami viedli k apelu na lepšiu kontrolu **eurofondov** a **transparentnosť** v nakladaní s týmito prostriedkami. Informácie by mali byť dostupné a ľahko vyhľadateľné aj pre mladých.

„Zníženie rozkrádania eurofondov.“

„Na toto išlo 10 mld – ale ja neviem kam konkrétne, keby sa dalo dohľadať.“

„Boj proti korupcii, samozrejme.“

Opakovanie sme sa stretávali tiež s apelom na „dodržiavanie sľubov“, ktoré zaznejú z úst politikov na najvyššej úrovni.

„Menej sľubovať viac konať.“

„Dodržiavanie toho čo sa sľúbi alebo povie na summitoch.“

Na záver tejto témy spomeňme ešte jeden výstup z konkrétnej skupiny študentov, ktorá okrem iného v tejto súvislosti pozitívne ocenila aj Konferenciu o budúcnosti Európy. K tejto otázke spomenuli mladí, že by sa mal zvýšiť všeobecný pocit bezpečnosti a ochrany ľudí, bez ohľadu na náboženstvo, rasu, národnosť, či etnickú príslušnosť. Študenti taktiež navrhli aj častejšie a väčšie zapájanie mladých a počúvanie ich názorov, ako napríklad touto aktivitou, akou je konferencia mladých o budúcnosti EÚ. Pretože dôveru voči EÚ majú.

Formálne a neformálne vzdelávanie predpokladom lepšieho porozumenia EÚ.

V tomto prípade už len zopakujeme, čo sme spomenuli vyššie, a rovnako to bolo aj v konzultačných skupinách. Opäť sa mladí zhodli, že v systéme **vzdelávania** by sa tejto oblasti malo venovať podstatne viac pozornosti. **Školy** vnímajú ako základný pilier na získanie vedomostí o fungovaní a usporiadaní EÚ a neskôr navrhujú nadviazať na získané vedomosti propagačnými podujatiami, ktoré by mladým vytvorili pozitívny vzťah k vnímaniu EÚ a tiež k záujmu a aktívnemu zapájaniu do diania a smerovania našej krajiny. Dôležitá je aj organizácia podobných konzultácií a diskusií, „ako bola táto“. Ako nemenej dôležité sa ukazuje byť aj vedenie mladých k občianskej angažovanosti v prostredí neformálneho vzdelávania resp. **mládežníckych organizácií**.

„Informácie máme dostať v škole; ak chcem sa ja sama informovať, niekedy ani neviem, kde začať, kde zisťovať.“

„Vnímame, že v našej organizácii sa nevenujeme len občianskemu vzdelávaniu, zároveň ho nezanedbávame – ale cieľom života nie je len politické angažovanie. Pripravujeme sa na život aj v rámci stretiek, aj keď nehovoríme veľmi o politike... ale ide o to, že ako plne rozvinutý človek, ktorý svoj život nie iba prežíva, ale dáva mu aj hlbšiu myšlienku, tak sme vedení bytostne k budúcej angažovanosti. Ak

človek nie je emocionálne vyspelý, trpí komplexom, že tu nič nezmôžem, tak sa nebude angažovať.“

„V našom prostredí možno netreba vzdelávať o EÚ, ale učiť ich v takých základnejších veciach na Slovensku, aby išli voliť, aby sa zapájali do miestnej politiky (nebáť sa osloviť na miestnej úrovni) – a to sa deje.“

„Vieme rozvíjať kritické myslenie na strestkách, napr. aj poznanie tak, aby vedeli sa zasaďiť za kresťanské hodnoty, a aby sa zaujímali o to, čo sa deje okolo nich (opakom je ľahostajnosť).“

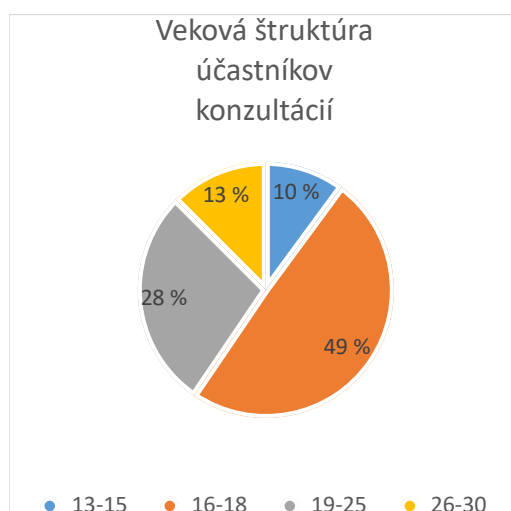
„Taktiež upozorniť neškolské organizácie aby tomu venovali čas a boli iniciatívne.“

Čo ešte vieme o účastníkoch konzultácií?

Niekoľko číselných údajov o účastníkoch konzultácií:

Celkovo sa konzultácií zúčastnilo 168 účastníkov počas 15 konzultácií, pričom z toho 14 konzultácií prebehlo online a 1 prezenčne. Konzultácie boli realizované v období 20.11.- 18.12. 2021. Facilitátori boli z 8 mládežníckych organizácií (Fénix, DoFe Slovensko, SEM, Institute for Sustainable Democracy, Laura, Mladiinfo, RMŽK).

Z hľadiska veku boli účastníci hlavne vo veku 16 – 18 rokov (49%) a 19 – 25 rokov (28%), v kategórii 13 – 15 rokov bolo 10% účastníkov a najstarší, vo veku 26 – 30 rokov predstavovali 13% účastníkov.

Medzi účastníkmi konzultácií bolo **71% členom alebo členkou nejakej mládežníckej organizácie**. Prevažovalo medzi nimi členstvo v kresťanských mládežníckych organizáciách, ako sú eRko alebo SEM. Z ďalších organizácií na členskom princípe treba spomenúť účastníkov z DO Fénix, ako aj z ďalších organizácií zameraných na sebarozvoj (DoFe, I ambitious, Institute for Sustainable Democracy, či Slovenský skauting). Účastníci konzultácií sú aktívni a angažovaní aj iným spôsobom, napr. v mládežníckych parlamentoch alebo v žiackych školských radách. Zastúpenie medzi diskutujúcimi mali aj mladí z Komunity Zastavme korupciu, či angažovaní v iných lokálnych občianskych združeníach alebo občianskych iniciatívach.

Sprievodnou aktivitou počas konzultácií bola aj možnosť vyplniť krátky **dotazník**, v ktorom sme sledovali nielen socio-demografické údaje o účastníkoch ale aj rámcové názorové otázky, ktoré sa týkali vnímania EÚ. Tento dotazník bol nepovinný, získali sme odpovede od 122 respondentov, medzi ktorými mali rovnomerné zastúpenie muži a ženy (50% - 50%). 90% respondentov tvorili študenti, 10% respondentov už neštuduje. Z hľadiska veku bolo 18% respondentov v kategórii 13 až 15 rokov, ďalších 51% bolo vo veku 16 – 18 rokov (51%), 28% bolo vo veku 19 – 25 rokov a 4% vo veku 26 – 30 rokov. U študentov sme sledovali aj typ školy, pričom 6% respondentov tvorili žiaci základných škôl, 26% respondentov bolo zo stredných odborných škôl. Až 48% respondentov tvorili študenti gymnázií, 20% respondentov aktuálne študuje na vysokej škole. Napriek vysokému zastúpeniu študentov, až takmer dve tretiny respondentov (63%) aktuálne aj pracujú alebo podnikajú, väčšinou ide o brigádnicú prácu alebo prácu na čiastočný úväzok.

V dotazníku bolo celkovo 6 otázok zameraných na vnímanie EÚ, svojho vzťahu k EÚ, ale aj dôveru a európsku identitu.

Otvorená otázka „**Keď sa povie Európska únia, koho alebo čo si predstavíš?**“ priniesla zaujímavé spektrum spontánnych odpovedí, ktoré do veľkej miery korešpondujú s asociáciami, ktoré sa objavili v konzultáciách. Medzi najčastejšie kategórie odpovedí patrí „spoločenstvo krajín“, „spolupráca“ či vlajka EÚ. Aj v tejto časti sa ukazuje nie celkom dobrá informovanosť o EÚ, ilustrovaná hlavne asociáciami abstraktnej organizácie. Z konkrétnych osobností bolo uvedené iba meno Ursuly von der Leyen.

Pre ilustráciu pri jednotlivých kategóriách uvádzame citáty:

- **Spoločenstvo krajín** (1. najčastejšia odpoveď)
 - *“Spoločenstvo krajín v Európe”*
 - *“Jednu veľkú rodinu európskych štátov”*
- **Spolupráca** (2. najčastejšia odpoveď)
 - *“Predstavím si mapu Európy a štáty, ktoré ju tvoria s víziou spolupráce a tvorenia väčšieho celku.”*
- **Vlajka**
 - *“modrú vlajku s hviezdčkami”*
 - *“predstavím si vlajku s hviezdčkami a akési zasadnutie niekde ďaleko, kde o veciach rozhodujú asi poslanci z viacerých krajín”*
- **Spoločná mena**
- **Európsky parlament**
 - *“Parlament - (zasadnutie predstaviteľov štátu) ktorý rokujú za účelom zlepšiť/napraviť/riešiť kvalitu života štátov Európskej únie.”*
- **Eurofondy**
 - *“Združenie ktoré podporuje (finančne prispieva) menšie/väčšie projekty v krajine”*
- **Politikov - Političky**
 - *“Ursula von der Leyen”*

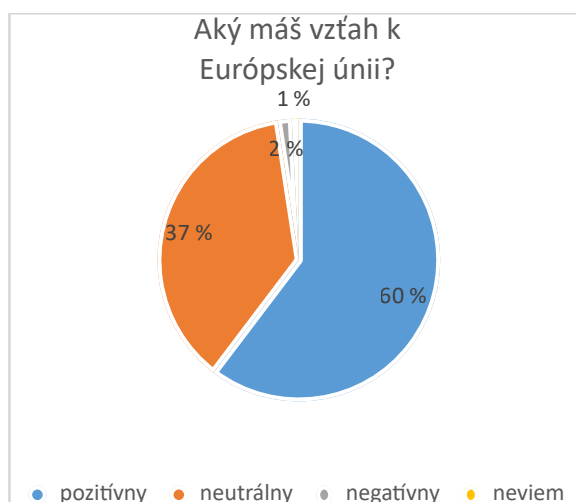
- **Príležitosti**
 - *“strom možností”*
 - Program Erasmus+

- **Rozmanilosť**
 - *“veľký koláč s rôznymi príchutami” => spoločenstvo mnohých národností, jazykov a zvykov, ktoré ale tvorí jednu rodinu- EÚ*
 - *“Skupinu rôznych národností a menšín, ktorá spolupracuje za účelom lepšieho zajtrajška”*
- **Súdržnosť**
 - *“zoskupenie mnohých ľudí ktorí držia pokope”*
- **Sloboda**
 - Cestovania, ale i vyjadrenia názoru ako takého, priestor slobodnej demokratickej Európy...

Obraz EÚ vníma viac ako polovica respondentov pozitívne (62%), približne tretina ju vníma neutrálne (33%) a negatívne iba približne 5% mladých ľudí.

Nasledujúca otázka „**Aký máš vzťah k Európskej únii?**“ korešponduje s celkovým vnímaním EÚ, pričom 60% hodnotí svoj vzťah ako pozitívny, 37% ako neutrálny a iba 2% respondentov hodnotilo svoj vzťah k EÚ ako negatívny.

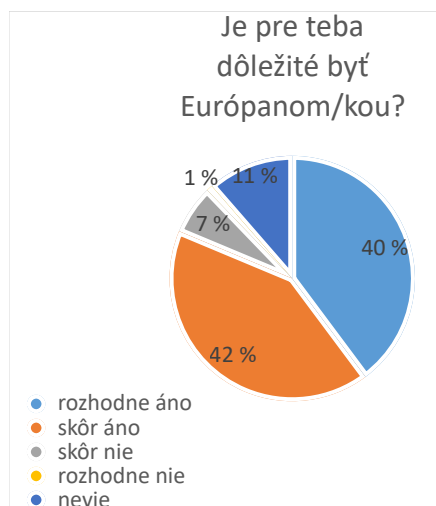
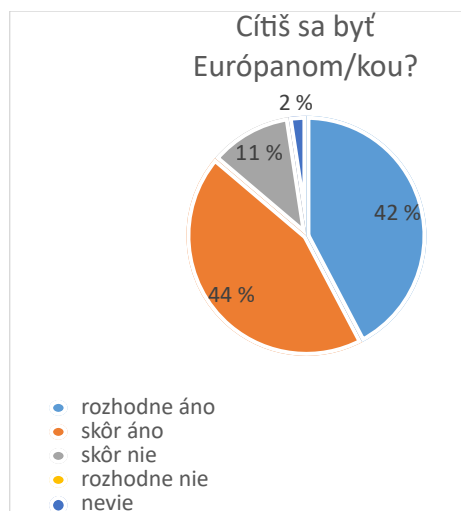

Je zaujímavé, že svoj vzťah k EÚ v našej výskumnej vzorke hodnotilo pozitívne výrazne viac mužov ako žien. Pozitívne hodnotilo vzťah k EÚ spomedzi mužov 58% respondentov, spomedzi žien to bolo len 42% respondentiek. Toto zistenie vzhľadom na charakter vzorky samozrejme nemožno štatisticky zovšeobecňovať na celkovú populáciu.

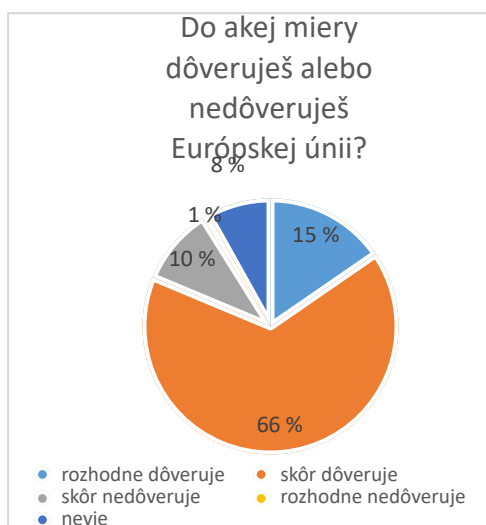
Pozitívny vzťah k EÚ vo vekovej kategórii 19-25 rokov deklaruje 76% respondentov. Vo vekovej kategórii 16-18 (t.j. najpočetnejšie zastúpenej vekovej kategórii z hľadiska veku) pozitívny vzťah k EÚ deklaruje 53% respondentov, v tejto vekovej kategórii zároveň 45% respondentov deklaruje neutrálny vzťah. Pod tieto zistenia sa na základe vyhodnotenia iných otázok z dotazníka ako aj na základe analýzy výsledkov konzultácií možno konštatovať, že v tejto vekovej kategórii je malá znalosť o fungovaní EÚ, o jej činnosti, či organizačnej štruktúre. EÚ je teda pre nich skôr abstraktný pojem.

78% mladých ľudí, ktorí majú k EÚ pozitívny vzťah sú členmi mládežníckych organizácií.

Ďalšie dve otázky smerovali k pociťovaniu a hodnoteniu dôležitosti **európskej identity** pre respondentov. Zatiaľ čo až 86% respondentov sa rozhodne alebo skôr považuje za Európana, podobne je to aj s dôležitosťou tejto identity. 80% respondentov uviedlo, že je pre nich rozhodne alebo skôr dôležité byť Európanom. Mladí sa cítia byť Európanmi bez ohľadu na pohlavie, vek, to či pracujú alebo či sú členmi v mládežníckych organizáciách.

Dôležitou otázkou je nepochybne aj otázka dôvery voči Európskej únii. V tomto prípade 81% respondentov uviedlo, že rozhodne alebo skôr dôverujú EÚ. Na druhej strane bolo 11% respondentov, ktorí uviedli, že EÚ skôr alebo rozhodne nedôverujú. Ďalších 8% respondentov uviedlo odpoveď „neviem“.

Konzultačné otázky

Scenár

(trvanie cca 1,5 - 2 hodiny)

Úvod, pripájanie účastníkov	(5 - 10 minút)
------------------------------------	-----------------------

Dotazník pre účastníkov (pred začatím diskusie)

Predstavenie facilitátora, tykanie, ak je potrebné :)

Vysvetlenie zámeru, čo sledujeme a prečo tu sme

- *Konferencia o budúcnosti Európy, zisťujeme názory a postoje a očakávania voči EÚ u ľudí ako ste vy*

Technické okienko – printscreen, prezenčka, foto	(5 minút)
---	------------------

„Pravidlá“ diskusie	(5 minút)
----------------------------	------------------

Výzva ku kritickosti v diskusii: neexistujú správne či nesprávne odpovede ... chceme poznať vaše osobné názory (nech ste k nim dospeli na základe osobnej skúsenosti, rozprávania známych.....)

Zásady diskusie:

- Jednotlivo vypovedané názory, aj keď sa opakujú ... je možné, že sa objavia rozporné názory, čo ale nie je chybou
- Hovoriť jednotlivo, neskákať si do reči a nahlas
- Diskusia bude trvať max. 1,5 hodiny
- Možnosť četovať
- Vaša anonymita bude zachovaná, Vaše vyjadrenia budú spracovávané spoločne len pre účely projektu
- Rovnako nikde nebude použité Vaše meno, ani iný údaj, na základe ktorého by ste mohli byť identifikovaní (poskytnúť GDPR protokol)
- Uvedte si profilové meno, pod ktorým tu s nami budete
- Zapnite si prosím kamery, aby sme na seba videli, vedeli na seba reagovať a lepšie tak umožniť, aby sa každý dostal k slovu. Na názore každého z Vás nám záleží! :-)
- Nechajte si pokojne zapnuté mikrofóny, v prípade hluku v okolí nech si ich jednorazovo vypnú, nech sa nerušíme
- Vypnúť/ stíšiť mobilné telefóny, aby nás chvíľu nikto nerušil :-)

Nejaké otázky k tomu čo som povedala? *"Môžeme začať?"*

0. Warm up - predstavenie**(10min)**

Odporúčame zahrievaciu aktivitu, ktorá sa Vám osvedčila... alebo

Prineste za 60 sekúnd na kameru tieto 2 veci: 1. niečo, čo z vášho pohľadu vystihuje Európu a 2. váš obľúbený hrnček/pohár na kávu/čaj/vodu. Tých 60 sekúnd vám stopujem a oznámim vám, keď vám zostane 10 sekúnd. Po 60 sekundách, prosím, prídte späť a ukážte na kameru, čo ste priniesli a prečo. (+ predstaviť sa: vek, typ školy, členstvo v MO, záujmy...)

I. Imidž EÚ**(20 min)**

1/ Koho alebo čo si spájate s EÚ. Ako by ste tento obraz hodnotili? Pozitívne, neutrálne, negatívne? Prečo?

Alternatíva:

Skúste si EÚ predstaviť ako zviera. Aké zviera by to bolo? Prečo?

2/ Ako by ste charakterizovali svoj vzťah k EÚ?

3/ A ako vnímate vzťah k EÚ k vám osobne? K ľuďom ako ste vy?

4/ Čo by malo byť inak?

II. Benefity a obmedzenia z členstva v EÚ**(20 min)**

1/ Máte dostatok informácií o tom ako funguje a ako je usporiadaná EÚ?

2/ Nakoľko ste spokojní s tým, ako je usporiadaná a ako funguje EÚ? Čo je dobré už a čo by sa malo zlepšiť?

3/ Čo Vám (ľuďom ako vy) dáva EÚ? Aké benefity máte z členstva v EÚ? Čo naopak chýba?

4/ V čom Vás EÚ obmedzuje? Aké regulácie zasahujú do života mladých ľudí ako ste vy? Mala by EÚ zasahovať do Vašich životov viac?

III. Politické usporiadanie EÚ v budúcnosti**(20 min)**

1/ Ako by mala byť usporiadaná EÚ v budúcnosti?

2/ V akej EÚ by ste chceli žiť?

3/ Kto by mal EÚ riadiť?

4/ Aké miesto v nej majú mať bežní ľudia?

IV. EÚ a mladí ľudia**(20 min)**

1/ Ako by mali zodpovední priblížiť EÚ viac mladým ľuďom ako ste vy? Aby sa zaujímali o EÚ viac?

2/ Ako zvýšiť dôveru bežných mladých ľudí voči EÚ? Čo by sa malo urobiť?

3/ Aké opatrenia by mali byť prijaté, aby mladí ľudia vedeli o EÚ viac ? Aby rozumeli EÚ viac?

Záver**(10 min)**

Sme na konci diskusie. Čo by ste ešte chceli dodať, čomu sme sa nevenovali, mali by sme ...?

Poďakovanie a ukončenie diskusie!

Facilitátori zapojení do konzultací RmS

Na realizácii konzultácií s nami spolupracovali facilitátori a failitátorky:

Vladimíra Vávrová

Mária Pavuková

Ján Smolka

Martin Čajka

Tomáš Sklárš

Michaela Knošková

Marta Baňasová

Ondrej Mäsiar

Radoslav Vančo

Danica Čierniková,

Jana Jancová

František Tkáč

Štefánia Smolková

Ďakujeme!

O autorkách

Katarína Čavojská vyštudovala sociológiu v roku 2002 na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Dlhodobo pôsobila ako externá spolupracovníčka a konzultantka v oblasti výskumu pre mimovládne organizácie. V roku 2016 založila vlastný výskumný program RmS zameraný na mládež. V súčasnosti sa venuje hlavne témam participácie mládeže, občianskym a politickým hodnotám mladých ľudí, voľnočasovým trendom ale aj meraniu kvality a dopadu práce s mládežou.

Zlatica Pecháčová je študentkou 5. ročníka sociológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Popri štúdiu pracuje ako výskumníčka v Rade mládeže Slovenska. Zaujíma sa o témy sociálneho vylúčenia, rodovej rovnosti a environmentálneho správania.